

Komparácia sociálno-ekonomických podmienok života denných a externých študentov vysokých škôl na Slovensku

Záverečná správa z výskumu EUROSTUDENT VI.

Vypracoval: Mgr. Roman Kollár, PhD.
Odbor metodiky a tvorby informácií školstva
Centrum vedecko-technických informácií SR
Staré grunty 52, 842 44 Bratislava

Bratislava
2018

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Analýza a interpretácia rozdielov v sociálno-ekonomických podmienkach života denných a externých študentov vysokých škôl na Slovensku.....	4
2.1 Sociálny status rodičov študentov	4
2.2 Situácia študentov pred nástupom na vysokú školu	7
2.3 Študijné podmienky.....	9
2.4 Vzťah k vzdelávaniu.....	11
2.5 Životné podmienky.....	17
2.5.1 Spôsoby bývania	17
2.5.2 Zamestnanie	19
2.5.3 Štruktúra a výška príjmov	24
2.5.4 Štruktúra a výška výdavkov	26
2.6 Medzinárodná mobilita.....	29
2.7 Pripravenosť na trh práce a plány do budúcnosti	32
3. Záver.....	36

1. Úvod

Predkladaná záverečná správa je venovaná komparácii sociálno-ekonomických podmienok života denných a externých študentov vysokých škôl na Slovensku. Po priebežnej správe a štatistickej analýze predmetnej problematiky vykonanej osobitne za podsúbory denných¹ a externých² študentov, ide v poradí o štvrtú prácu založenú na reprezentatívnych dátach z medzinárodného longitudinálneho výskumu EUROSTUDENT VI. V zmienených štúdiách sú okrem prezentácie a interpretácie výsledkov taktiež podrobne popísané základné a výberové súbory obidvoch kategórii respondentov (v správe o denných študentoch na stranách 4-8 a v správe o externých študentoch na stranách 4-6), ako i vykonaná procedúra váženia dát.

Kým teda prechádzajúce práce boli zamerané na analýzu sociálno-ekonomických podmienok života denných a externých študentov samostatne, táto práca sa sústreďuje na ich vzájomné porovnanie. Hlavnou metódou, ktorá je preto pri uvádzaní a interpretácii výsledkov použitá, je technika komparácie. Rozdiely v premenných merajúcich sociálno-ekonomické podmienky života medzi dennými a externými študentmi sú testované prostredníctvom kontingenčného koeficientu (Cramerovho V) a analýzy rozptylu (F-testu); za účelom súhrnných analýz boli skonštruované dva indexy (index sociálneho statusu a index vzťahu k štúdiu) a pomocou Cronbachovho alpha bola overená ich reliabilita. Výsledky sú prezentované v krížových tabuľkách a v stĺpcových, pruhových, čiarových a radarových grafoch.

Ako už bolo spomínané v predchádzajúcej štúdií, šiesty cyklus výskumu EUROSTUDENT sa pomaly blíži do finálnej fázy a vyvrcholí v dňoch 6.-7. marca 2018 konferenciou v Berlíne, po ukončení ktorej bude následne vypracovaná medzinárodná komparatívna analýza s osobitným zreteľom na výsledky za Slovensko.

---

¹http://www.cvtisr.sk/buxus/docs//VS/eurostudent/EUROSTUDENT_VI/1-Eurostudent_VI_denni_final_web.pdf

²http://www.cvtisr.sk/buxus/docs//VS/eurostudent/EUROSTUDENT_VI/Eurostudent_VI_externi_final.pdf

2. Analýza a interpretácia rozdielov v sociálno-ekonomických podmienkach života denných a externých študentov vysokých škôl na Slovensku

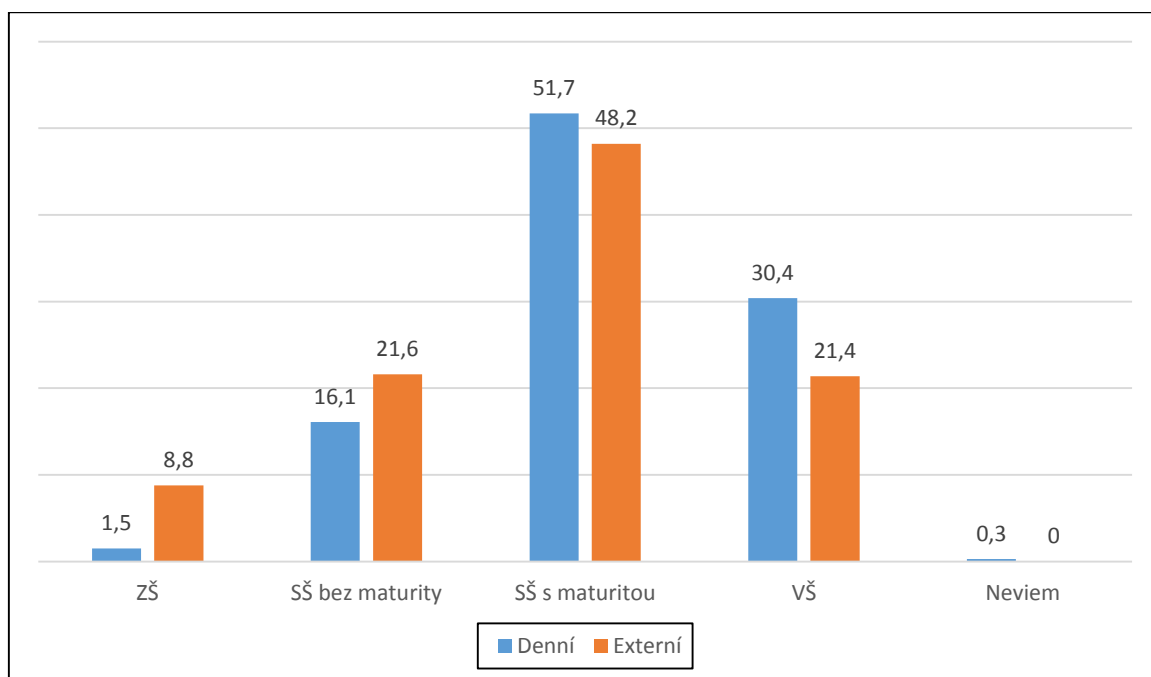
V tejto kapitole sú prezentované rozdiely v sociálno-ekonomických podmienkach života denných a externých študentov vysokých škôl na Slovensku. Postupne sa pojednáva o sociálnom statuse rodičov študentov, situácii študentov pred nástupom na vysokú školu, študijných podmienkach, vzťahu k vzdelávaniu, životných podmienkach (zahŕňajúcich spôsoby bývania, zamestnanie, štruktúru a výšku príjmov a štruktúru a výšku výdavkov), medzinárodnej mobilite a pripravenosti na trh práce a plánoch do budúcnosti.

2.1 Sociálny status rodičov študentov

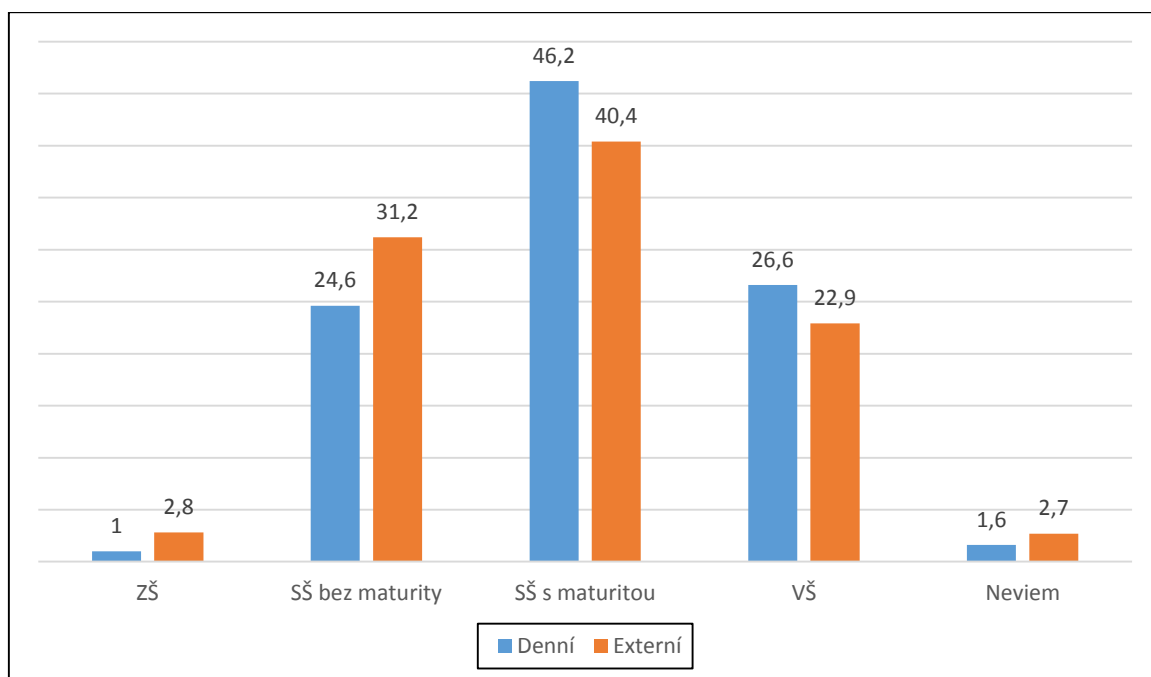
Prvým tematickým okruhom výskumu EUROSTUDENT VI. je sociálny status rodičov (študentov). Respondenti boli v tejto súvislosti požiadaní, aby uviedli, aké najvyššie vzdelanie dosiahli ich rodičia (zákonní zástupcovia) a súčasne zhodnotili, aká je celková finančná situácia v ich domácnosti pri porovnaní s príjmami v iných rodinách.

Vykonané druhostupňové triedenia dát preukázali, že o niečo vyšším stupňom vzdelania disponujú matky (Cramer $V=0,192$, $p<0,001$) a otcovia (Cramer $V=0,100$, $p=0,003$) vysokoškolákov študujúcich v dennej ako v externej forme štúdia. Výsledky prezentujeme v grafoch č. 1 a 2, pričom je nutné podotknúť, že pôvodnú 8-stupňovú škálu najvyššieho dosiahnutého vzdelania (pozostávajúcu zo vzdelania základného alebo neukončeného základného, učňovského alebo stredoškolského bez maturity, stredoškolského s maturitou, pomaturitného kvalifikačného, vyššieho odborného a vysokoškolského I., II. a III. stupňa) sme kvôli prehľadnosti rekódovali na základnú 4-bodovú stupnicu (rozlišujúcu medzi vzdelaním základným, stredoškolským bez maturity, stredoškolským s maturitou a vysokoškolským). Na údajoch tak môžeme vidieť, že podiel matiek aj otcov študentov so základným vzdelaním a stredoškolským vzdelaním bez maturity je zhodne vyšší v kategórii externých študentov, zatiaľ čo v podsúbore denných študentov je koncentrovaných viac matiek i otcov študentov, ktorí dosiahli stredoškolské vzdelanie s maturitou a vysokoškolské vzdelanie. V hodnotení životnej úrovne podľa formy štúdia už štatisticky významné rozdiely neboli zistené.

Graf č. 1 Stupeň dosiahnutého vzdelania matiek študentov podľa formy štúdia (v %)

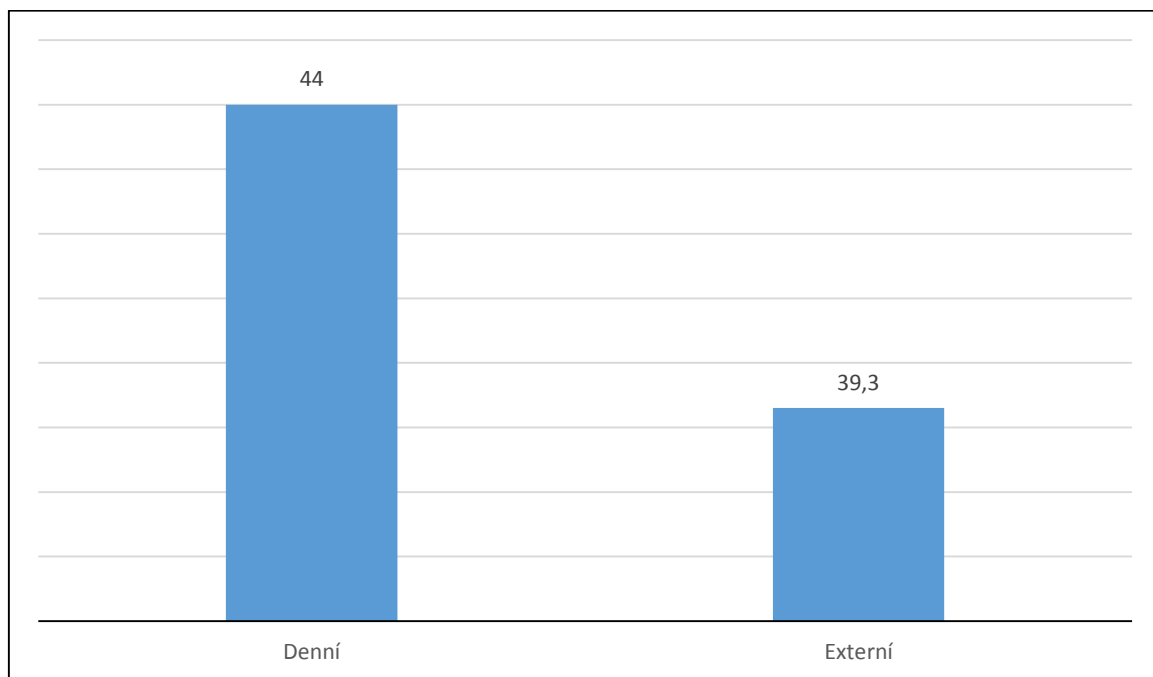
Graf č. 2 Stupeň dosiahnutého vzdelania otcov študentov podľa formy štúdia (v %)

V ďalšom kroku sme tak skonštruovali (sumačný) index sociálneho statusu rodičov študentov. Tento syntetický indikátor sme vytvorili zo všetkých troch zmienovaných premenných (najvyššieho dosiahnutého vzdelania matky, najvyššieho dosiahnutého vzdelania otca

a hodnotenia celkovej finančnej situácie v domácnosti) na škále od 0 po 100, pričom nízka numerická hodnota (blízka 0) tohto ukazovateľa vyjadrovala nízky sociálny status rodičov a vysoká číselná hodnota (blízka 100) vysoký sociálny status rodičov. Následným porovnaním priemerov tohto indexu podľa formy štúdia sa potvrdilo, že denní študenti skutočne pochádzajú z vyšších sociálnych vrstiev ako externí študenti ($F(1, 1143) = 15,268, p < 0,001$). Výsledky uvádzame v grafe č. 3.

Graf č. 3 Index sociálneho statusu rodičov študentov podľa formy štúdia (priemerné hodnoty)

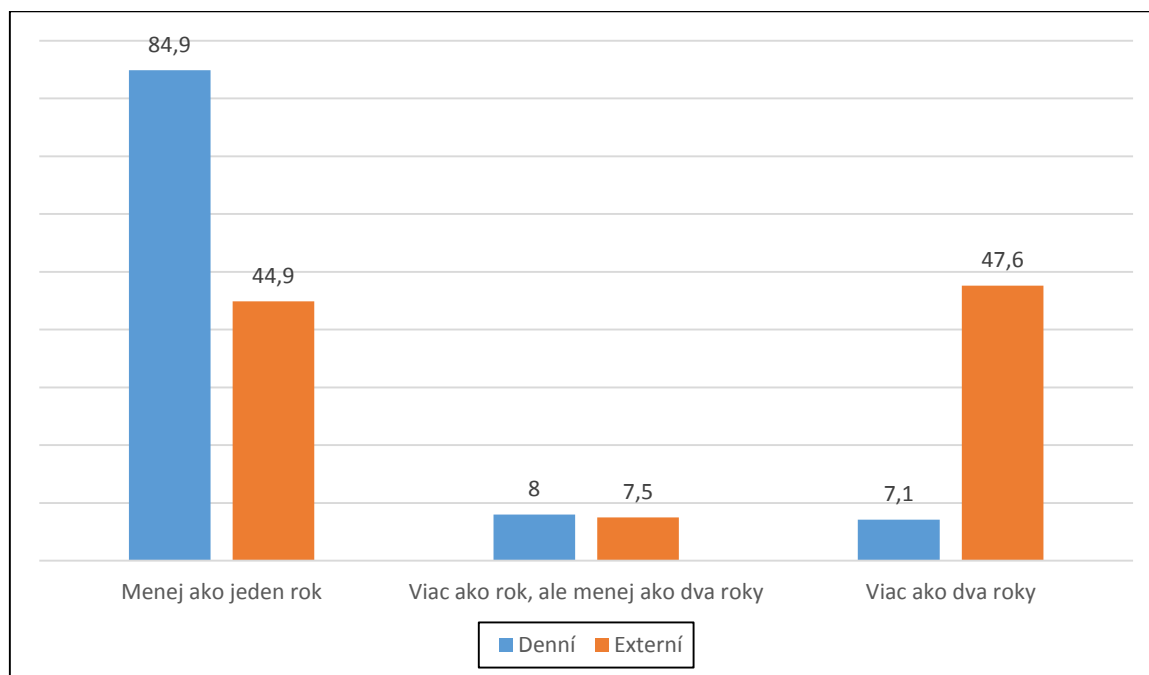

2.2 Situácia študentov pred nástupom na vysokú školu

Druhou sekciou výskumu EUROSTUDENT VI. je situácia študentov pred nástupom na vysokú školu. Respondenti v tejto súvislosti postupne odpovedali na tieto otázky: koľko času uplynulo od skončenia strednej školy po ich nástup do systému vysokoškolského vzdelávania, aké pracovné skúsenosti počas tohto obdobia získali, či mali v ostatnom čase prerušené štúdium a ak áno, tak z akých dôvodov.

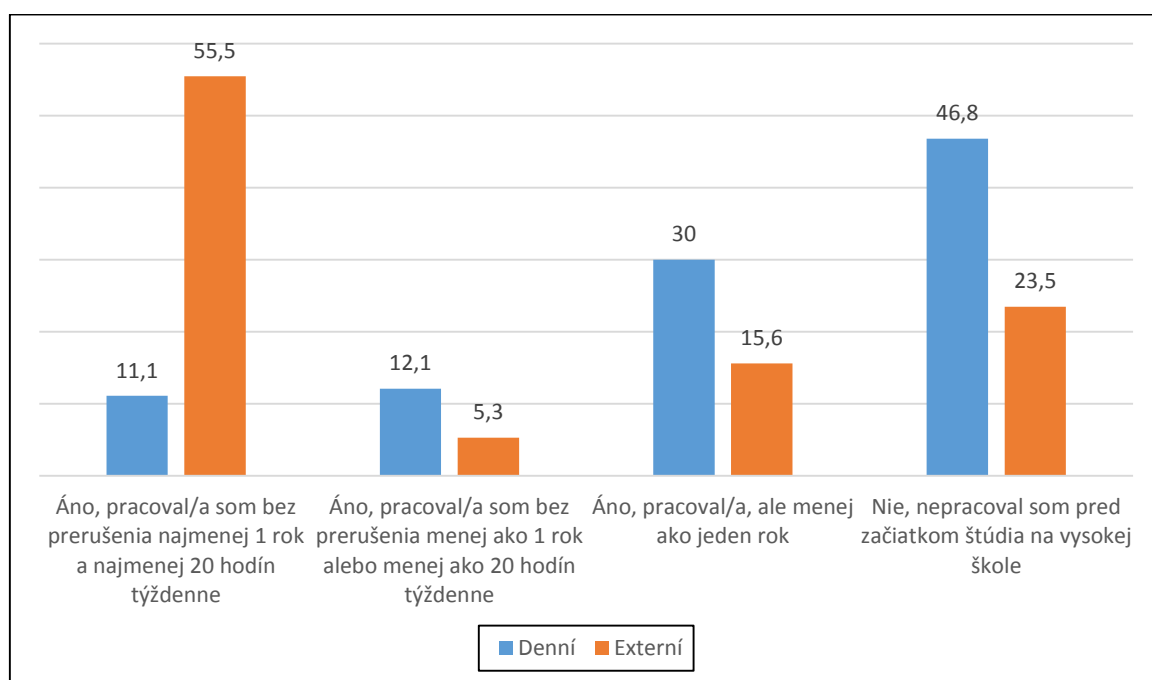
Rozdiely v čase medzi ukončením štúdia na strednej škole až po nástup na vysokú školu presvedčivo vyjadrujú odlišnú trajektóriu vstupu denných a externých študentov do systému terciárneho vzdelávania. Tieto diferencie sú najbadateľnejšie medzi vysokoškolákmi, ktorí tak urobili menej ako jeden rok a viac ako dva roky po získaní maturity, pričom do jedného roka nastúpilo na vysokú školu o 40,0 % viac denných študentov a neskôr ako o dva roky o 40,5 % viac externých študentov (graf č. 4). Inými slovami, po skončení štúdia na strednej škole vstupujú do systému vysokoškolského vzdelávania podstatne skôr denní ako externí študenti (Cramer V=0,462, $p < 0,001$).

Graf č. 4 Čas medzi ukončením štúdia na strednej škole po nástup študentov do systému vysokoškolského vzdelávania podľa formy štúdia (v %)

Táto skutočnosť je do značnej miery daná práve oveľa bohatšími predošlými pracovnými skúsenosťami externých študentov, spomedzi ktorých pred nástupom na vysokú školu až o niečo viac ako polovica pracovala bez prerušenia najmenej jeden rok a najmenej 20 hodín týždenne (z kategórie denných študentov však bolo takto dlho zamestnaných len 11,1 % respondentov). U denných študentov je situácia v tomto smere celkom iná, keďže takmer polovica ich pred vstupom do systému terciárneho vzdelávania nepracovala vôbec a necelá tretina síce pracovala, no menej ako jeden rok (Cramer $V=0,456$, $p<0,001$). Podrobnejší prehľad o tom poskytuje graf č. 5.

Graf č. 5 Pracovné skúsenosti študentov pred nástupom na vysokú školu podľa formy štúdia (v %)

Taktiež prerušené štúdium po dobu najmenej dvoch po sebe nasledujúcich semestrov malo o niečo viac externých (3,6 %) ako denných študentov (1 %). Rozdiely sú významné (Cramer $V=0,091$, $p=0,001$). Externých študentov viedli k prerušeniu štúdia predovšetkým rodinné dôvody – tehotenstvo, starostlivosť o dieťa alebo o rodičov (1,9 %) a strata motivácie (1,2 %), u denných študentov to boli popri rodinných problémoch (0,3 %) najmä finančné (0,3 %) a zdravotné ťažkosti (0,3 %).

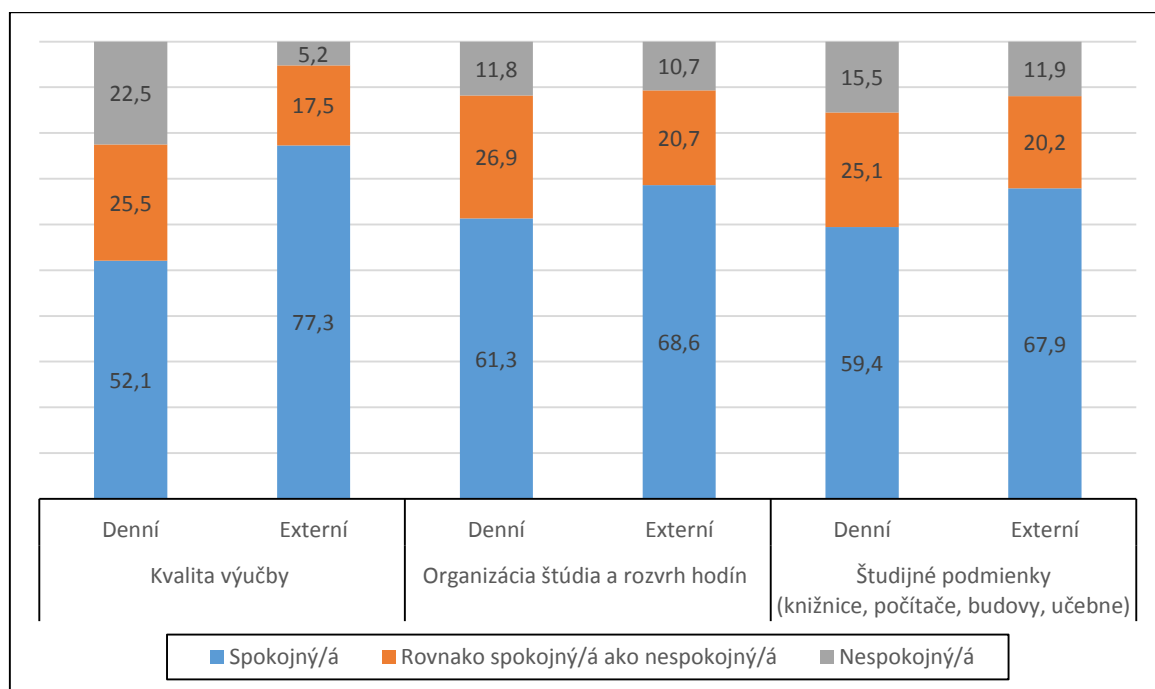
2.3 Študijné podmienky

Treťou časťou výskumu EUROSTUDENT VI. sú študijné podmienky, ktoré sa skúmali prostredníctvom dvoch setov otázok s ordinálnymi premennými. V prvej z nich respondenti vyjadrovali svoju mieru spokojnosti s kvalitou výučby, organizáciou štúdia, rozvrhom hodín a vybavením knižnicou, počítačmi, budovou a učebňami. Druhá otázka bola zameraná na zistenie stupňa spokojnosti oslovených s rozličnými aspektmi vybavenia školy – s knižnicou, počítačmi a internetom, bežnými učebňami, laboratóriami a špecializovanými učebňami a napokon učebňami a laboratórnymi pomôckami. Všetky tieto stránky študijných podmienok boli respondentmi ohodnotené na 5-stupňej Likertovej škále, kde bod 1 znamenal maximálnu spokojnosť a bod 5 maximálnu nespokojnosť s príslušnou položkou. Z dôvodu prehľadnosti prezentácie výsledkov sme túto pôvodnú 5-stupňovú škálu rekódovali na 3-stupňovú škálu tak, že varianty vyjadrujúce úplnú a prevažnú spokojnosť a úplnú a prevažnú nespokojnosť sme zlúčili do kategórií vyjadrujúcich spokojnosť a nespokojnosť s daným aspektom študijných podmienok (stredný variant vyjadrujúci čiastočnú spokojnosť a čiastočnú nespokojnosť sme ponechali).

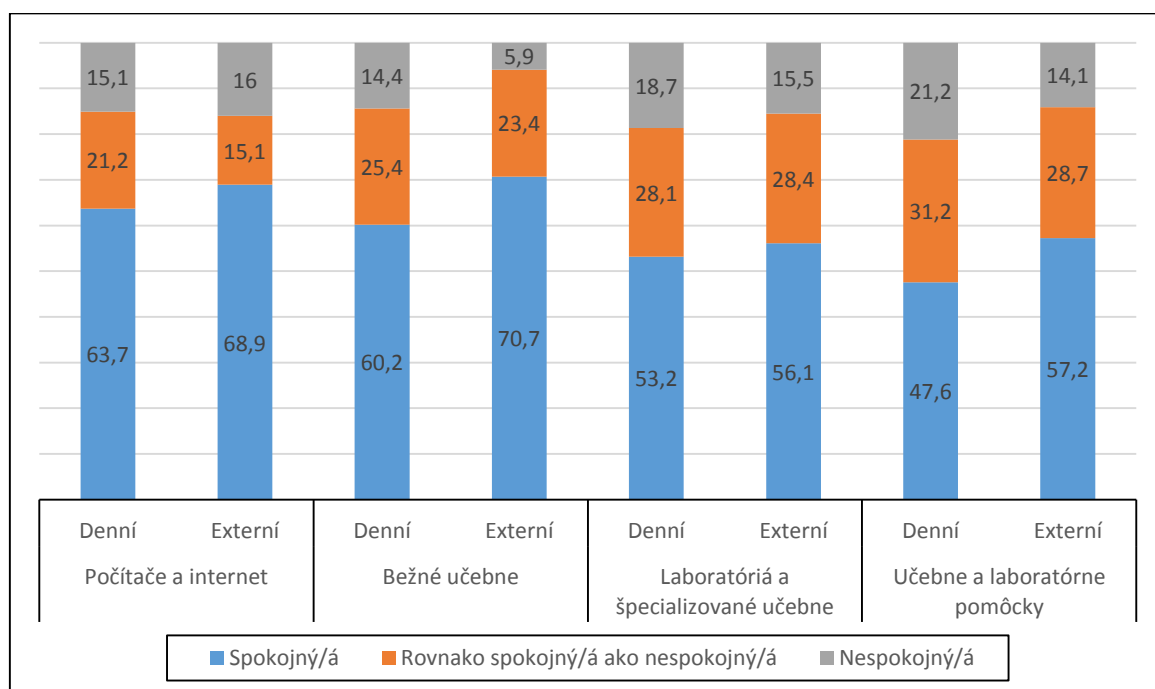
Komparáciou miery spokojnosti s rôznymi dimenziami študijných podmienok podľa formy štúdia sme následne zistili, že študenti študujúci v externej forme štúdia sú v porovnaní so študentmi študujúcimi v dennej forme štúdia spokojnejší tak s kvalitou výučby (Cramer $V=0,219$, $p<0,001$), ako i s organizáciou štúdia a rozvrhom hodín (Cramer $V=0,218$, $p<0,001$) a taktiež s vybavením knižnicou, počítačmi, budovou a učebňami (Cramer $V=0,088$, $p=0,023$). Výsledky sú zobrazené v grafe č. 6, kde stojí za pozornosť najmä rozdiel v hodnotení kvality výučby, s ktorou sú spokojné až o niečo viac ako tri štvrtiny externých študentov, no iba o niečo viac ako polovica denných študentov.

Je pozoruhodné, že k celkom identickému záveru sme dospeli aj pri koreláciách s ukazovateľmi merajúcimi stupeň spokojnosti respondentov s vybavením školy. Zase platí, že študenti študujúci v externej forme štúdia sú pri porovnaní so študentmi študujúcimi v dennej forme štúdia spokojnejší tak s počítačmi a internetom (Cramer $V=0,083$, $p=0,040$), ako aj s bežnými učebňami (Cramer $V=0,151$, $p<0,001$), laboratóriami a špecializovanými učebňami (Cramer $V=0,101$, $p=0,006$) či s učebňami a laboratórnymi pomôckami (Cramer $V=0,121$, $p<0,001$). Iba rozdiely v spokojnosti s knižnicou neboli štatisticky významné. Údaje o tom poskytujeme v grafe č. 7.

Graf č. 6 Miera spokojnosti študentov so študijnými podmienkami podľa formy štúdia (v %)

Graf č. 7 Miera spokojnosti študentov s vybavením školy podľa formy štúdia (v %)

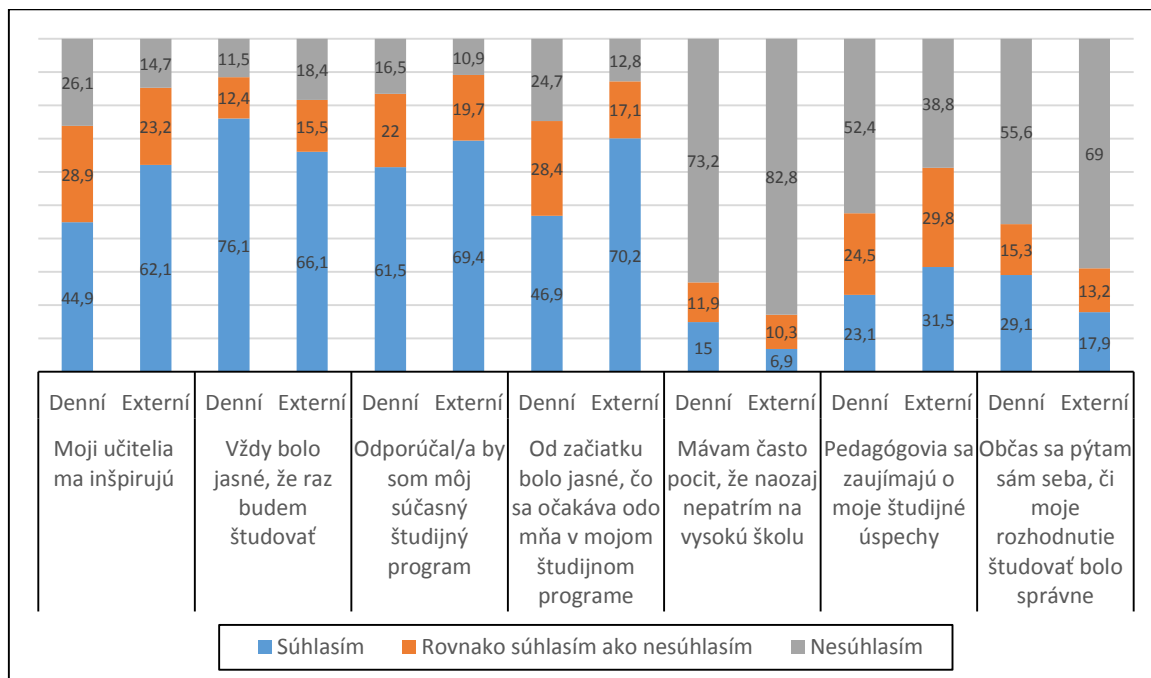

2.4 Vzťah k vzdelávaniu

Štvrtou kapitolou výskumu EUROSTUDENT VI. je vzťah k vzdelávaniu, ktorý sa skúmal tromi otázkami s viacerými premennými. V prvej z nich respondenti vyjadrovali mieru súhlasu so siedmymi výroky reflektujúcimi ich názory na štúdium (sú to tieto tvrdenia: „Mojí učiteľia ma inšpirujú“, „Vždy bolo jasné, že raz budem študovať“, „Odporúčal/a by som môj súčasný [hlavný] študijný program“, „Od začiatku bolo jasné, čo sa očakáva odo mňa v mojom [hlavnom] študijnom programe“, „Mávam často pocit, že naozaj nepatrím na vysokú školu“, „Pedagógovia sa zaujímajú o moje študijné úspechy“ a „Občas sa pýtam sám seba, či moje rozhodnutie študovať bolo správne“); svoje odpovede pritom zaznamenávali na 5-stupňovej Likertovej škále, kde bod 1 predstavoval úplný súhlas a bod 5 úplný nesúhlas s daným výrokom. V odpovediach na druhú otázku oslovení uvádzali, koľko hodín strávia v bežnom týždni počas semestra na vyučovaní (t.j. na prednáškach, na seminároch, v laboratóriách alebo písaním testov) a ako dlho sa počas tohto obdobia venujú svojmu štúdiu osobne (napr. čítaním, učením, písaním prác či prípravou na vyučovanie). Napokon tretia otázka u respondentov zisťovala ich postoje týkajúce sa množstva času, ktorý považujú za vhodný práve na výučbu a na osobné štúdium.

Komparácia stupňa súhlasu s jednotlivými tvrdeniami týkajúcimi sa názorov respondentov na štúdium preukázala, že denným študentom bolo síce vždy jasnejšie, že raz budú študovať (Cramer $V=0,104$, $p=0,004$), avšak na druhej strane mávajú taktiež častejšie pocit, že naozaj nepatria na vysokú školu (Cramer $V=0,130$, $p<0,001$) a takisto sa častejšie sami seba pýtajú, či ich rozhodnutie študovať bolo správne (Cramer $V=0,147$, $p<0,001$). Externí študenti sa zase cítia byť viac inšpirovaní svojimi učiteľmi (Cramer $V=0,197$, $p<0,001$), skôr by odporúčali svoj súčasný (hlavný) študijný program (Cramer $V=0,099$, $p=0,007$), od začiatku im bolo jasnejšie, čo sa od nich v ich (hlavnom) študijnom programe očakáva (Cramer $V=0,205$, $p<0,001$) a v neposlednom rade sa silnejšie stotožňujú i s tým, že pedagógovia sa zaujímajú o ich študijné úspechy (Cramer $V=0,130$, $p<0,001$). Výsledky o tom podávame v grafe č. 8, pričom z dôvodu prehľadnosti zistených rozdielov v nastolenom kontexte sme opäť pôvodnú 5-stupňovú škálu zredukovali na 3-bodovú stupnicu.

Graf č. 8 Miera súhlasu študentov s výrokmi týkajúcimi sa vzťahu k vzdelávaniu podľa formy štúdia (v %)

Vzhľadom na skutočnosť, že vykonaná štatistická analýza naznačila (možno trochu prekvapujúco) existenciu pozitívnejšieho vzťahu k vzdelávaniu u externých ako u denných študentov, rozhodli sme sa tento záver overiť prostredníctvom indexu – majúceho podobu syntetického indikátora – pozostávajúceho zo všetkých siedmych predmetných premenných. Tento ukazovateľ sme nazvali index vzťahu k štúdiu a skonštruovali sme ho na škále od 0 po 100, pričom bod 0 predstavoval negatívny a bod 100 pozitívny vzťah respondentov k vzdelávaniu. Pri komponovaní tohto indikátora sme postupovali tak, že študentom, ktorí úplne súhlasili s výrokmi „Moji učitelia ma inšpirujú“, „Vždy bolo jasné, že raz budem študovať“, „Odporúčal/a by som môj súčasný (hlavný) študijný program“, „Od začiatku bolo jasné, čo sa očakáva odo mňa v mojom (hlavnom) študijnom programe“ a „Pedagógovia sa zaujímajú o moje študijné úspechy“, sme priradili skóre 100; tým, ktorí s nimi skôr súhlasili, skóre 75; tým, ktorí s nimi čiastočne súhlasili a čiastočne nesúhlasili, skóre 50; tým, ktorí s nimi skôr nesúhlasili, skóre 25 a napokon tým, ktorí s nimi vôbec nesúhlasili, skóre 0. Pri tvrdeniach „Mávam často pocit, že naozaj nepatrím na vysokú školu“ a „Občas sa pýtam sám seba, či moje rozhodnutie študovať bolo správne“ sme postupovali opačne, takže respondentom, ktorí s nimi úplne súhlasili, sme udelil skóre 0; tým, ktorí s nimi skôr súhlasili, skóre 25; tým, ktorí s nimi čiastočne súhlasili a čiastočne nesúhlasili, skóre 50; tým, ktorí s nimi skôr nesúhlasili, skóre 75

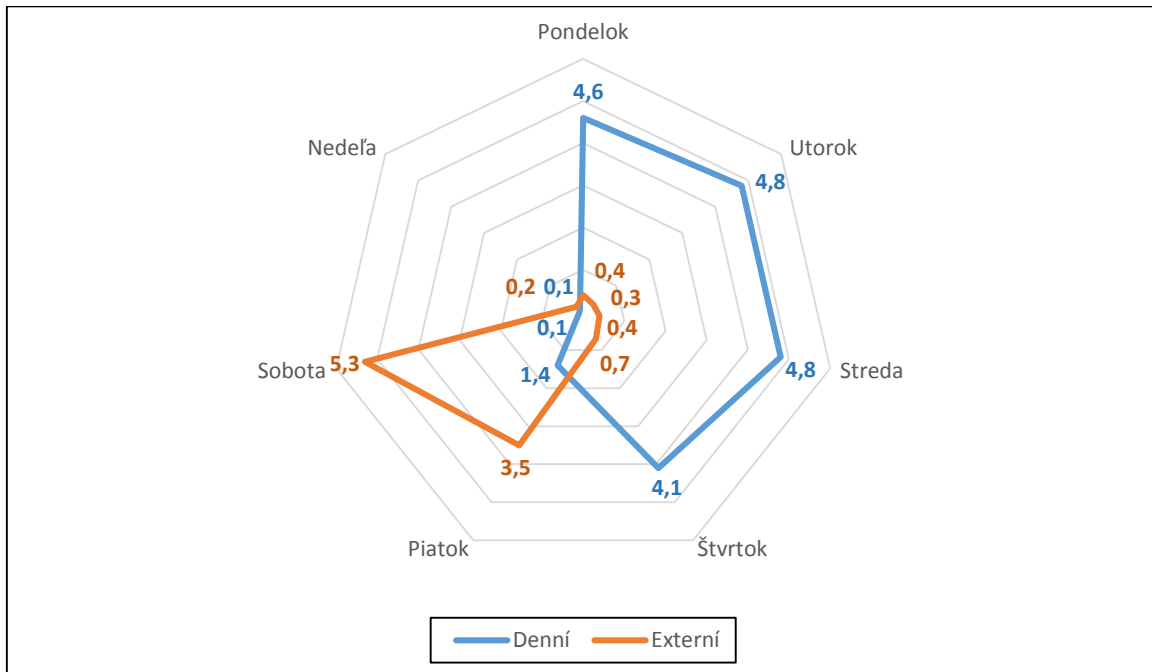
a nakoniec tým, ktorí s nimi vôbec nesúhlasili, skóre 100. Vytvorený index bol za celý výberový súbor respondentov vysoko reliabilný, keďže Cronbachovo alpha malo hodnotu 0,752 a tak sme jeho výšku v ďalšom kroku porovnali podľa premennej zisťujúcej formu štúdiu. Vyššia výsledná hodnota indexu vzťahu k štúdiu u externých (69,3) ako u denných študentov (62,1) skutočne potvrdila, že študenti študujúci v externej forme štúdia majú k vzdelávaniu o niečo pozitívnejší vzťah ako študenti študujúci v dennej forme štúdia ($F(1, 1453)=36,225$, $p<0,001$).

V ďalšom slede analýz sme sa zamerali na počet hodín strávených študentmi v bežnom týždni počas semestra na vyučovaní (na prednáškach a seminároch, v laboratóriách či písaním testov) a venovaných osobnému štúdiu (t.j. čítaním, učením, písaním prác alebo inou formou prípravy na vyučovanie). Priemerný počet hodín venovaných respondentmi obidvom týmto druhom vzdelávacích aktivít je zobrazený v (radarových) grafoch č. 9 a 10.

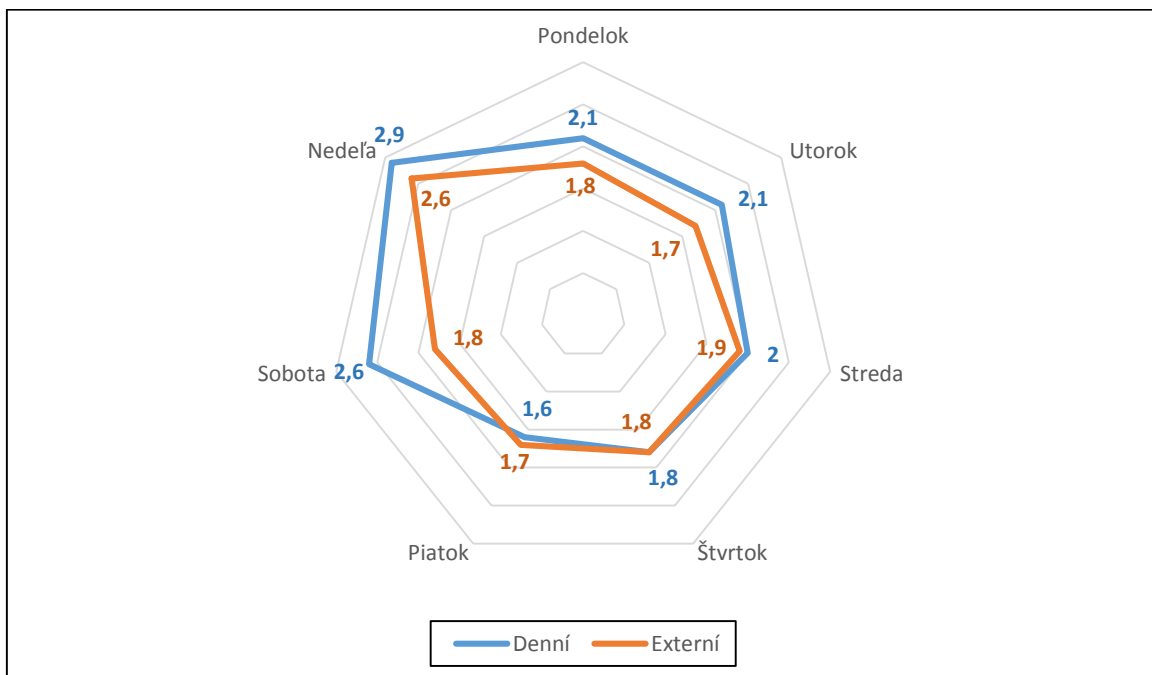
Ako vidno, vzorec vývoja počtu hodín strávených študentmi v bežnom týždni počas semestra na vyučovaní je meritórne daný práve formou štúdia respondentov, pričom platí že denní študenti trávajú na vyučovaní prevažnú časť času v období od pondelka do štvrtka, kým externí študenti zase ku koncu týždňa – v piatok a predovšetkým v sobotu.

Pri pohľade na priemerný počet hodín venovaný respondentmi osobnému štúdiu zisťujeme, že denní študenti sa mu venujú intenzívnejšie na začiatku a rovnako tak na konci týždňa – od pondelka do stredy a potom cez víkend. Vo štvrtok venujú respondenti oboch foriem štúdia osobnému vzdelávaniu rovnako dlhý čas a len v piatok sa mu o niečo viac venujú externí študenti.

Graf č. 9 Počet hodín strávených študentmi v bežnom týždni počas semestra na vyučovaní podľa formy štúdia (priemerné hodnoty)

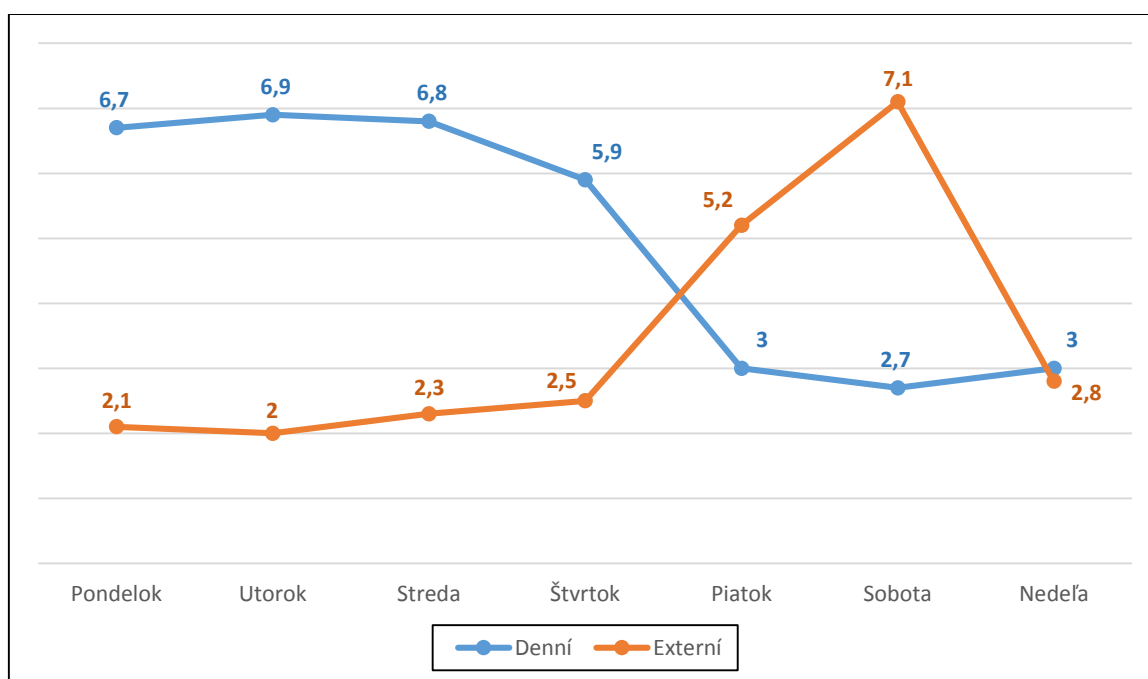

Graf č. 10 Počet hodín venovaných študentmi v bežnom týždni počas semestra osobnému štúdiu podľa formy štúdia (priemerné hodnoty)

Súčtom hodín strávených respondentmi na vyučovaní a osobným štúdiom sme vypočítali priemerný počet hodín, ktorí venujú činnostiam súvisiacich so vzdelávaním počas jednotlivých dní v týždni. Výsledky uvádzame v (čiarovom) grafe č. 11 a presvedčivo z nich vyplýva, že čas venovaný vzdelávaniu má u denných a externých študentov diametrálne odlišnú podobu v tom význame, že denní študenti sa vzdelávajú hlavne v čase od pondelka do štvrtku, zatiaľ čo externí študenti tak robia predovšetkým ku koncu týždňa – v piatok a v sobotu.

Graf č. 11 Počet hodín venovaných študentmi v bežnom týždni počas semestra činnostiam súvisiacim so štúdiom podľa formy štúdia (priemerné hodnoty)

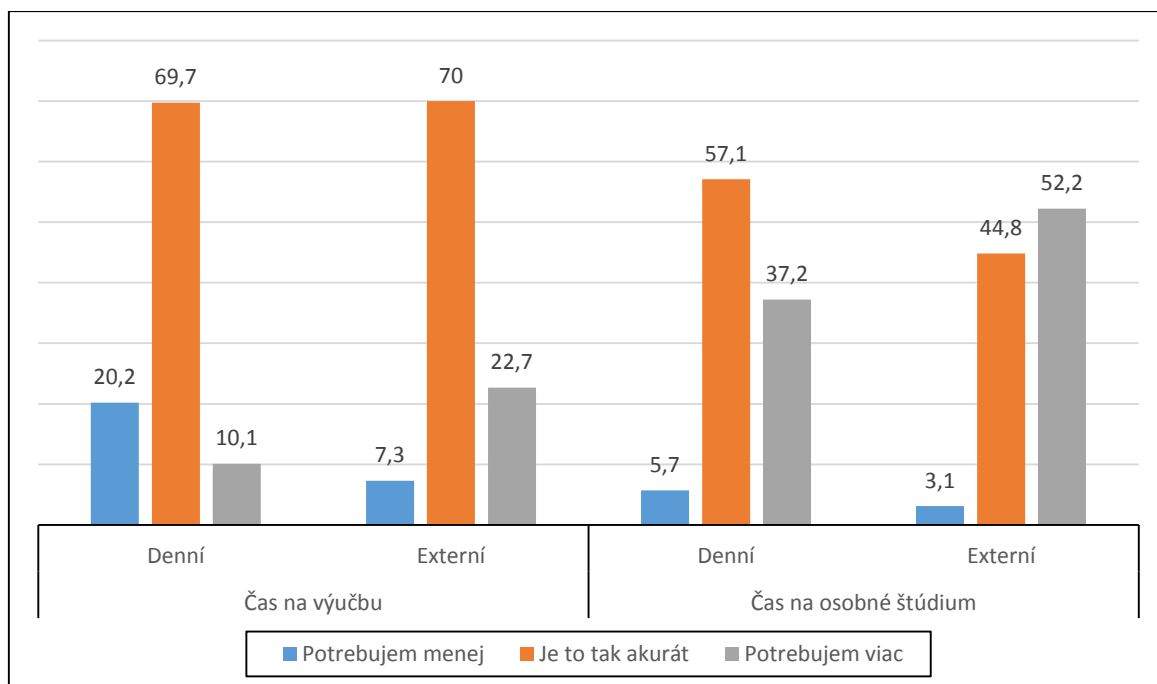

Spočítaním všetkých hodín strávených respondentmi na vyučovaní a osobným štúdiom v čase od pondelka do nedele sme napokon ešte vypočítali celkový priemerný počet hodín venovaných činnostiam súvisiacim so vzdelávaním za celý týždeň. Zistili sme, že študenti študujúci v dennej forme štúdia sa priemerne vzdelávajú 35 hodín týždenne, čo predstavuje približne 5 hodín denne a študenti študujúci v externej forme štúdia tak robia 24,1 hodiny týždenne, čo je približne 3,4 hodiny denne.

Zaujímavé výsledky priniesli i postoje študentov k množstvu času, ktorý považujú za vhodný na výučbu a na osobné štúdium (graf č. 12). Tu sa ukázalo, že viac času na vyučovaní

by chceli tráviť externí študenti (Cramer V=0,195, p<0,001), kým na osobné štúdium by viac času potrebovali denní študenti (Cramer V=0,128, p<0,001).

Graf č. 12 Názory študentov na zníženie alebo zvýšenie množstva času potrebného na výučbu a osobné štúdium podľa formy štúdia (v %)

2.5 Životné podmienky

Piatym a zároveň ťažiskovým (či nosným) tematickým okruhom výskumu EUROSTUDENT VI. sú životné podmienky, ktoré pozostávajú zo štyroch samostatných podkapitol; sú to spôsoby bývania, zamestnanie, príjmy a výdavky. Pri sledovaní rozdielov v ukazovateľoch životných podmienok medzi dennými a externými študentmi zameriame našu pozornosť najskôr na spôsoby bývania.

2.5.1 Spôsoby bývania

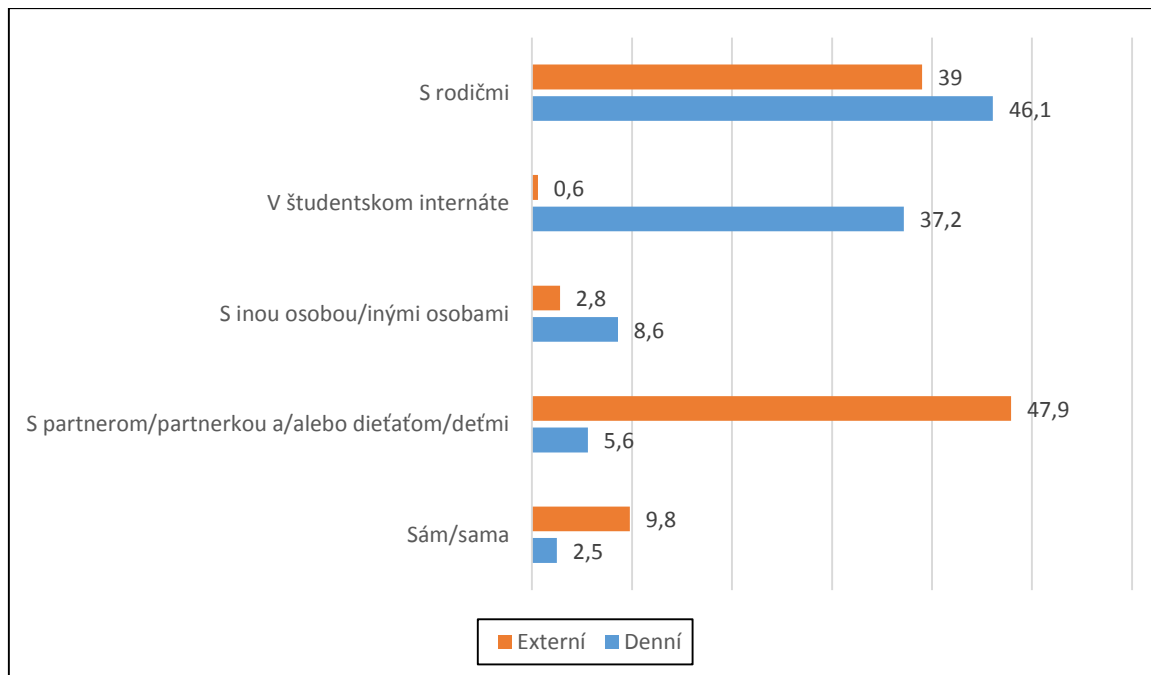
V dotazníku, prostredníctvom ktorého sa šiesty cyklus výskumu EUROSTUDENT uskutočnil, boli respondentom položené dve otázky ohľadom bývania. Prvá u nich zisťovala kde (v čase od pondelka do piatku) počas semestra bývajú a druhá (opätovne na 5-stupňovej Likertovej škále) merala ich spokojnosť s bývaním z hľadiska štyroch rozličných aspektov – ceny, polohy, celkového stavu a času potrebného na dopravenie na vysokú školu.

V grafe č. 13 je zobrazená distribúcia dát týkajúca sa spôsobov bývania respondentov podľa formy štúdia. Ako vidno, rozdiely medzi dennými a externými študentmi sú v tomto smere vsutku markantné a poukazujú na diametrálne odlišné životné podmienky týchto dvoch kategórií vysokoškolákov. Tak charakteristickou črtou denných študentov je v tomto ohľade bývanie v študentskom internáte, kde ich počas semestra bývajú až takmer 2/5. Naopak, je príznačné, že až necelá 1/2 externých študentov býva počas tohto obdobia s partnerom/partnerkou a/alebo dieťaťom/deťmi. Ďalšie dištinkcie demonštrujú o niečo vyšší podiel externých študentov bývajúcich samostatne/osamote a zase o niečo vyšší podiel denných študentov bývajúcich s inou osobou/inými osobami (v podnájme). Napokon s rodičmi býva takmer 1/2 denných študentov, no takisto i relatívne vysoký podiel externých študentov – zhruba 2/5 (Cramer $V=0,562$, $p<0,001$).

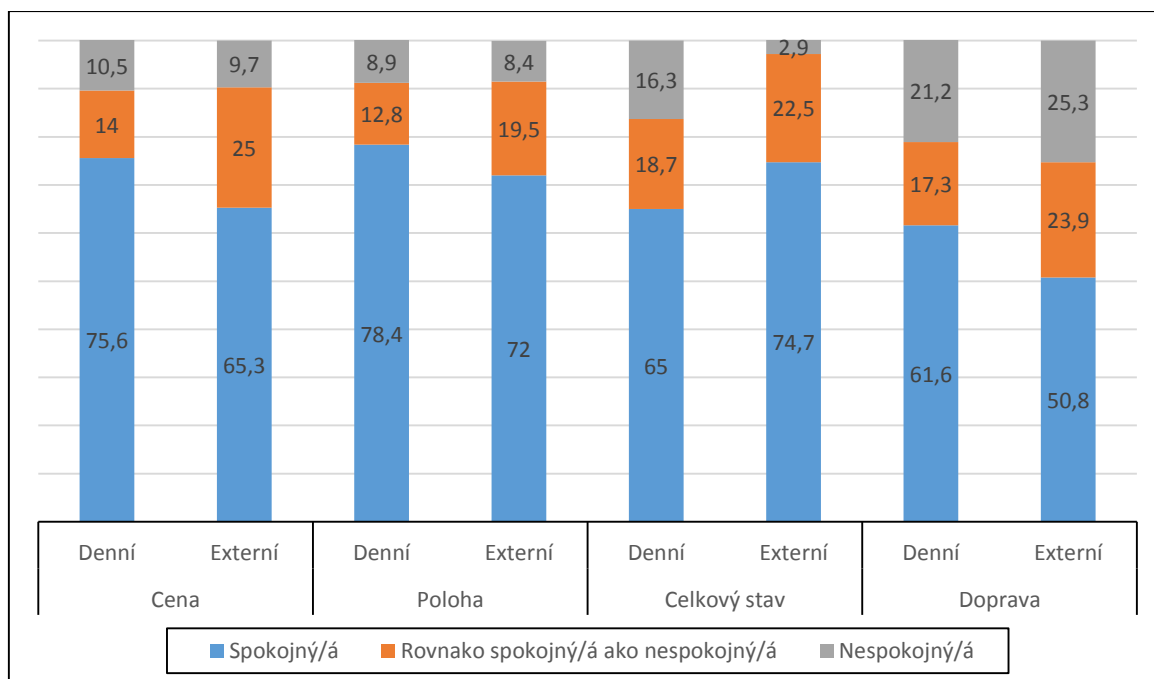
Taktiež v súvislosti s rozdielmi v rozličných aspektoch spokojnosti s bývaním sme medzi dennými a externými študentmi zaznamenali štatisticky významné rozdiely, a to tak pri miere spokojnosti s cenou (Cramer $V=0,118$, $p=0,001$), ako i s polohou (Cramer $V=0,092$, $p=0,017$), celkovým stavom (Cramer $V=0,163$, $p<0,001$) a takisto s časom potrebným na dopravenie sa na inštitúciu poskytujúcu vysokoškolské vzdelanie (Cramer $V=0,107$, $p=0,003$). Vykonaná štatistická analýza dát ukázala, že zatiaľ čo denní študenti vyslovili väčšiu spokojnosť s cenou za ubytovanie, polohou a časom potrebným na dopravenie sa na vysokú školu, tak externí študenti boli – naopak – spokojnejší s celkovým stavom vysokoškolskej

inštitúcie, na ktorej si aktuálne zvyšujú svoje vzdelanie. Výsledky prezentujeme v grafe č. 14, pričom pôvodnú 5-stupňovú škálu spokojnosti sme kvôli lepšej prehľadnosti nameraných údajov znova rekódovali na 3-stupňovú.

Graf č. 13 Spôsoby bývania študentov počas semestra podľa formy štúdia (v %)

Graf č. 14 Miera spokojnosti študentov s bývaním z hľadiska rozličných aspektov (v %)

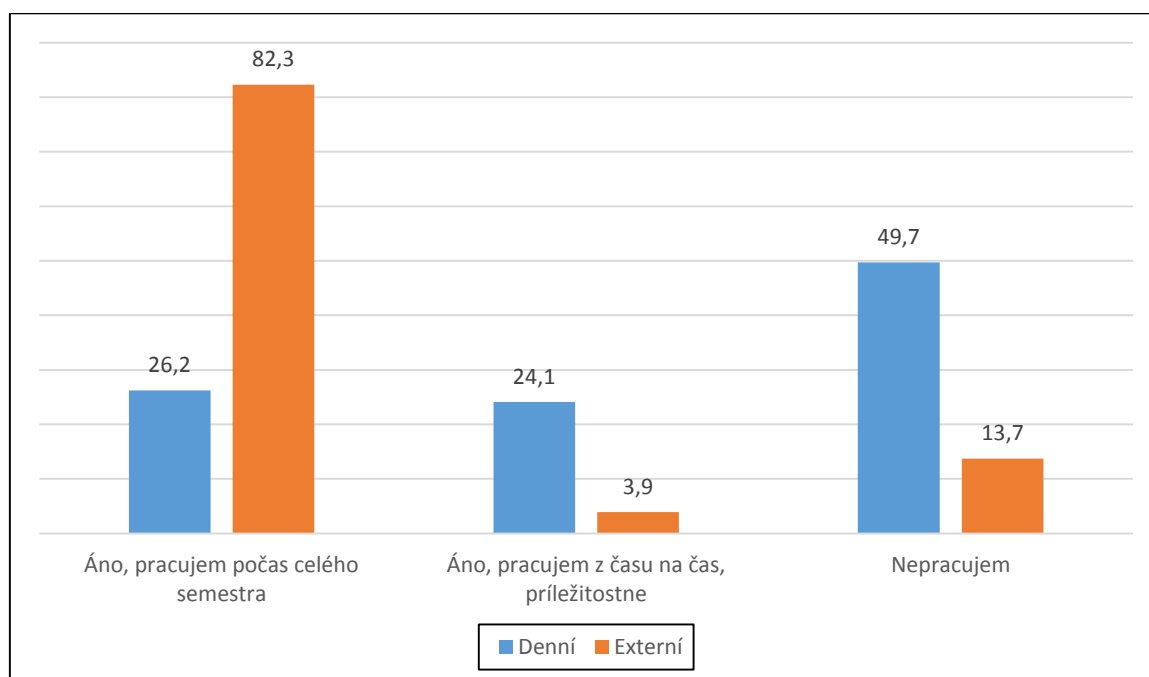

2.5.2 Zamestnanie

Situácia ohľadom zamestnania študentov sa vo výskume EUROSTUDENT VI. zisťovala indikátormi vykonávania platenej práce počas semestra, priemerným počtom hodín strávených v zamestnaní v bežnom týždni počas semestra, mierou súhlasu so štyrmi výrokmí týkajúcimi sa motivácie pre vykonávanie platenej práce, mierou súvislosti medzi vykonávaným zamestnaním a obsahom študijného programu, meritórnou identifikáciou so štúdiom alebo zamestnaním, názormi na zníženie alebo zvýšenie množstva času potrebného na platenú prácu a v neposlednom rade stupňom závažnosti finančných problémov.

Druhostupňové triedenia dát presvedčivo dokladujú, že vykonávanie platnej práce (v zamestnaní) počas semestra je ukazovateľom, ktorý podstatným spôsobom diferencuje sociálno-ekonomické podmienky života denných a externých študentov na Slovensku (Cramer $V=0,479$, $p<0,001$). Zatiaľ čo počas celého semestra pracujú o niečo viac ako 4/5 externistov, spomedzi denných študentov je to len o niečo viac ako 1/4. Pre študentov študujúcich v dennej forme štúdia je zase skôr charakteristická príležitostná práca, ktorú vykonáva (taktiež) takmer 1/4 z nich, kým v kategórii externistov je to iba 3,9 % respondentov. Nemenej výrazné sú i rozdiely v podiele nepracujúcich, keď spomedzi denných študentov počas semestra platenú prácu nevykonáva skoro každý druhý respondent, no spomedzi externistov len približne každý desiaty respondent. Prehľad o tom podávame v grafe č. 15.

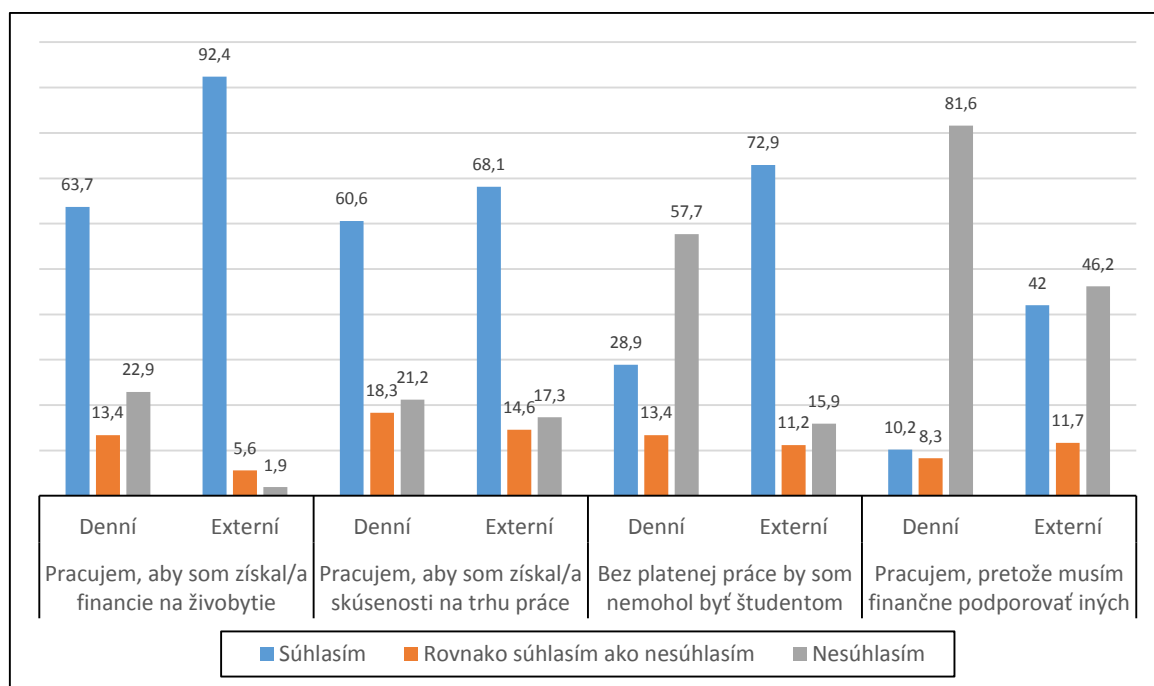
Graf č. 15 Zamestnanie študentov počas semestra podľa formy štúdia (v %)

Tieto údaje vierohodne potvrdzujú i namerané priemerné počty hodín strávených respondentmi v zamestnaní – zatiaľ čo denní študenti venujú platenej práci počas semestra v bežnom týždni priemerne 18,5 hodiny, tak externí študenti až 41,5 hodiny ($F(1, 816)=188,547, p<0,001$).

Tieto skutočnosti sa zásadným spôsobom premietli aj do motivačnej štruktúry externistov, ktorí – v porovnaní s dennými študentmi – silnejšie súhlasili s tým, že pracujú, aby získali financie na živobytie (Cramer $V=0,394, p<0,001$), aby získali skúseností na trhu práce (Cramer $V=0,135, p=0,004$), aby vôbec mohli študovať (Cramer $V=0,482, p<0,001$) a taktiež z dôvodu finančnej podpory iných osôb (napr. detí, partnera, rodičov, a pod.) (Cramer $V=0,400, p<0,001$). Výsledky prezentujeme v grafe č. 16.

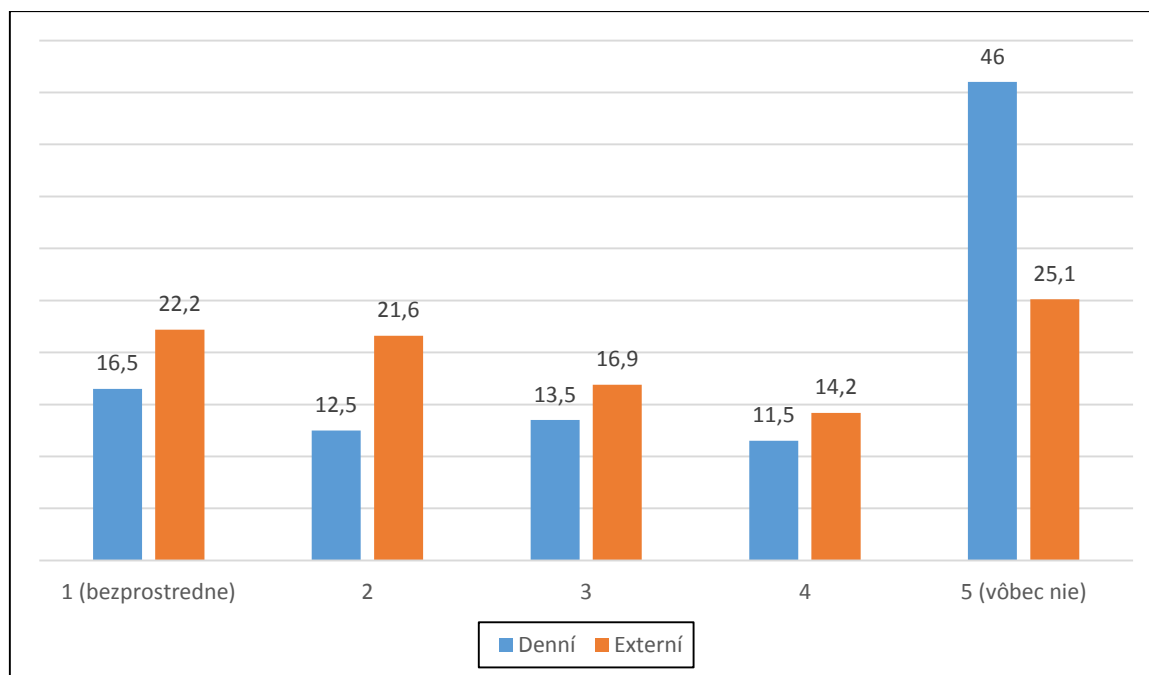
Graf č. 16 Miera súhlasu študentov s rôznymi dôvodmi, pre ktoré pracujú podľa formy štúdia (v %)

Zaujímavé výsledky priniesla analýza rozdielov v miere súvislosti medzi zamestnaním vykonávaným študentmi a obsahom ich študijného programu. Ako vidno v grafe č. 17, prácu, ktorá bezprostrednejšie súvisí so študijným programom respondentov vykonáva viac externistov ako študentov študujúcich v dennej forme štúdia (Cramer $V=0,211, p<0,001$). Toto

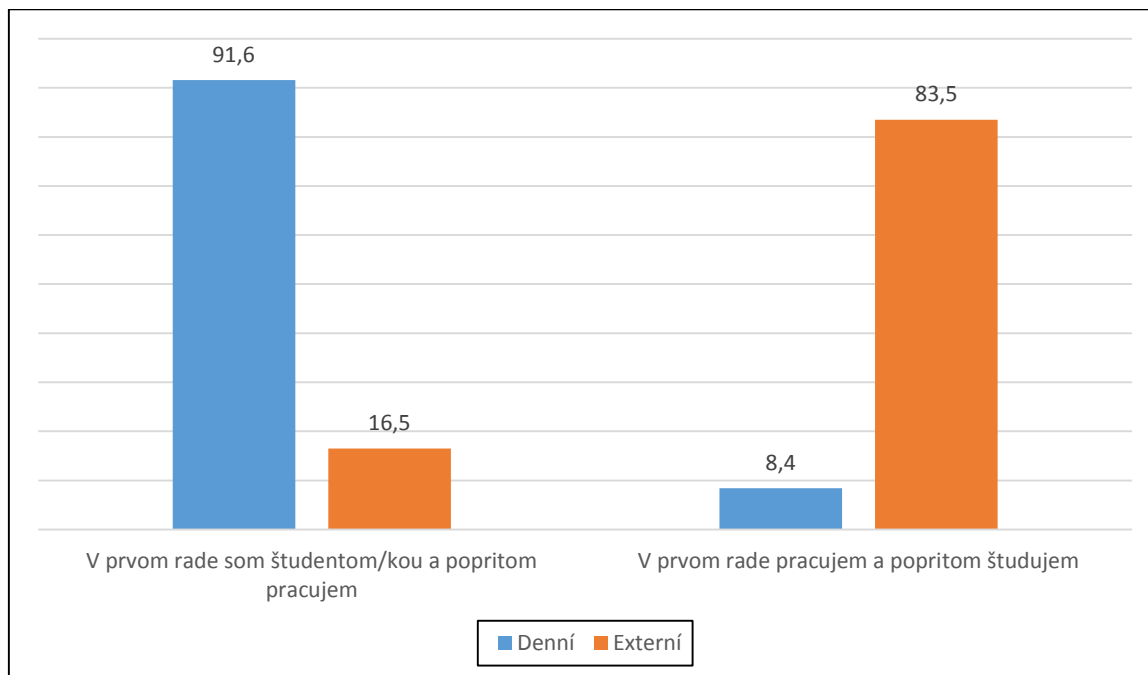
zistenie možno do značnej miery vysvetliť tým, že denní študenti si na živobytie a štúdium spravidla privyrábajú rozličnou brigádnickou činnosťou.

Graf č. 17 Miera súvislosti medzi zamestnaním vykonávaným študentmi a obsahom ich študijného programu podľa formy štúdia (v %)

Graf č. 18 zobrazuje rozdiely v meritórnej identifikácii respondentov so štúdiom alebo zamestnaním. Ako vidno, až 9 z 10 denných študentov sa definujú ako študenti a o niečo viac ako 4 z 5 externých študentov sa považujú za pracujúcich. Inými slovami, zatiaľ čo študenti študujúci v dennej forme štúdia sa v prvom rade vzdelávajú (aby sa lepšie dokázali presadiť na trhu práce – čo vyššie vzdelanie skutočne umožňuje) a popritom pracujú (aby si mohli pokryť náklady na živobytie a výdavky spojené so štúdiom), tak externí študenti si svojím štúdiom na vysokej škole zvyšujú svoju odbornú kvalifikáciu pre prácu, ktorú aktuálne vykonávajú. Podotknime, že tento obrázok azda najvýstižnejšie vyjadruje rozdiely v charaktere populácií denných a externých študentov, čo dokladá i mimoriadne vysoká hodnota kontingenčného koeficientu Cramerovo V (Cramer V=0,752, $p<0,001$).

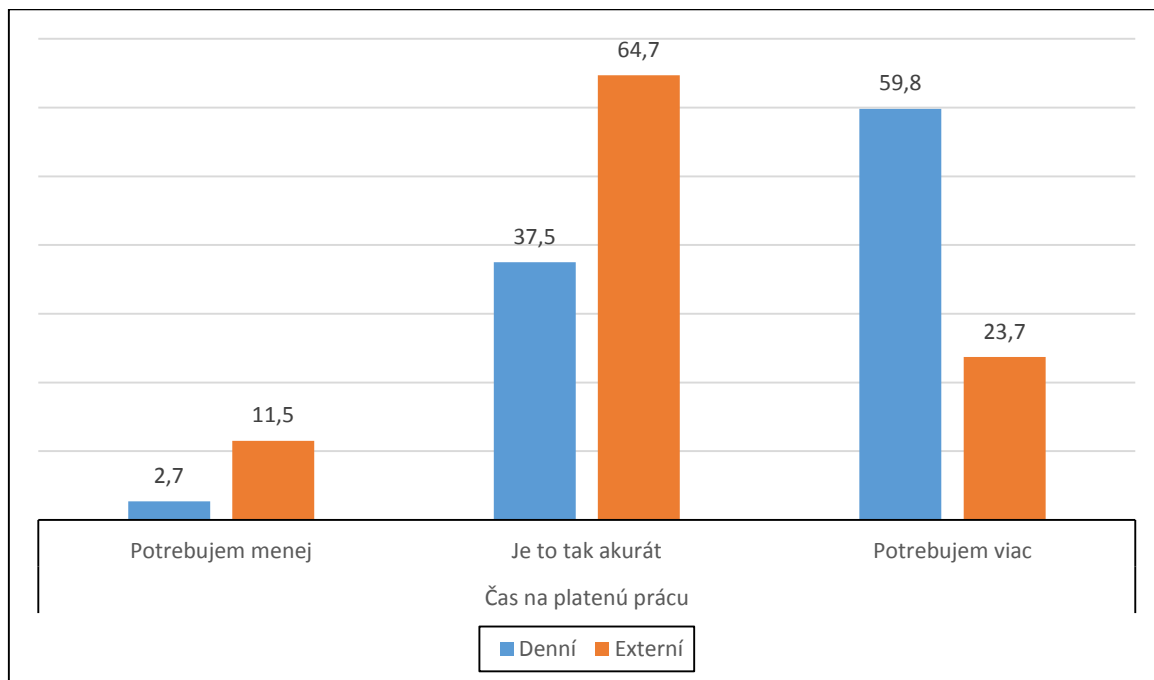
Graf č. 18 Meritórna identifikácia študentov so štúdiom alebo zamestnaním podľa formy štúdia (v %)

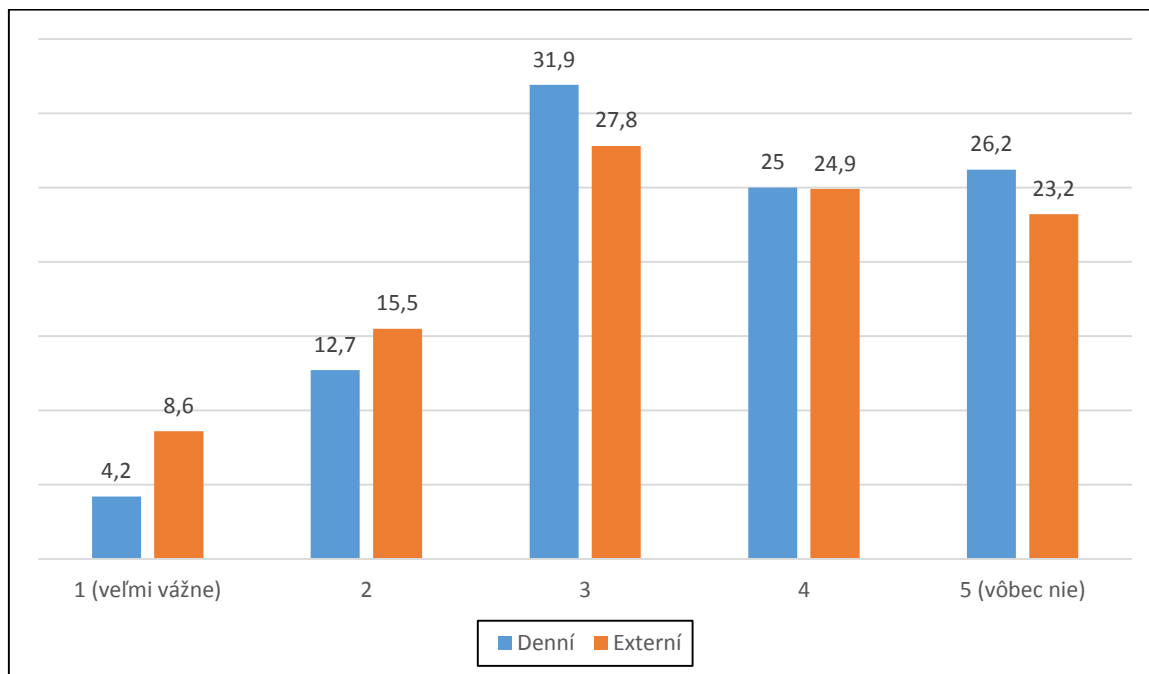
Rozdiely v názoroch respondentov na zníženie alebo zvýšenie množstva času potrebného na vykonávanie platenej práce ukazujú, že viac času by v zamestnaní chceli tráviť študenti študujúci v dennej forme štúdia ako externisti (Cramer $V=0,284$, $p<0,001$). Výsledky uvádzame v grafe č. 19, z ktorého vyplýva, že zhruba až 4/5 denných študentov by si želalo pracovať intenzívnejšie, kým – na druhej strane – až takmer 2/3 externých študentov v súčasnosti trávia v zamestnaní optimálne množstvo času.

Graf č. 20 zobrazuje stupeň závažnosti finančných problémov respondentov. Na údajoch môžeme vidieť, že o niečo vážnejšie finančné problémy opäť deklarovalo viac externých ako denných študentov. Rozdiely medzi oboma kategóriami respondentov sú štatisticky významné, avšak pomerne nevýrazné (Cramer $V=0,093$, $p=0,016$).

Graf č. 19 Názory študentov na zníženie alebo zvýšenie množstva času potrebného na platenú prácu podľa formy štúdia (v %)

Graf č. 20 Stupeň závažnosti finančných problémov študentov podľa formy štúdia (v %)

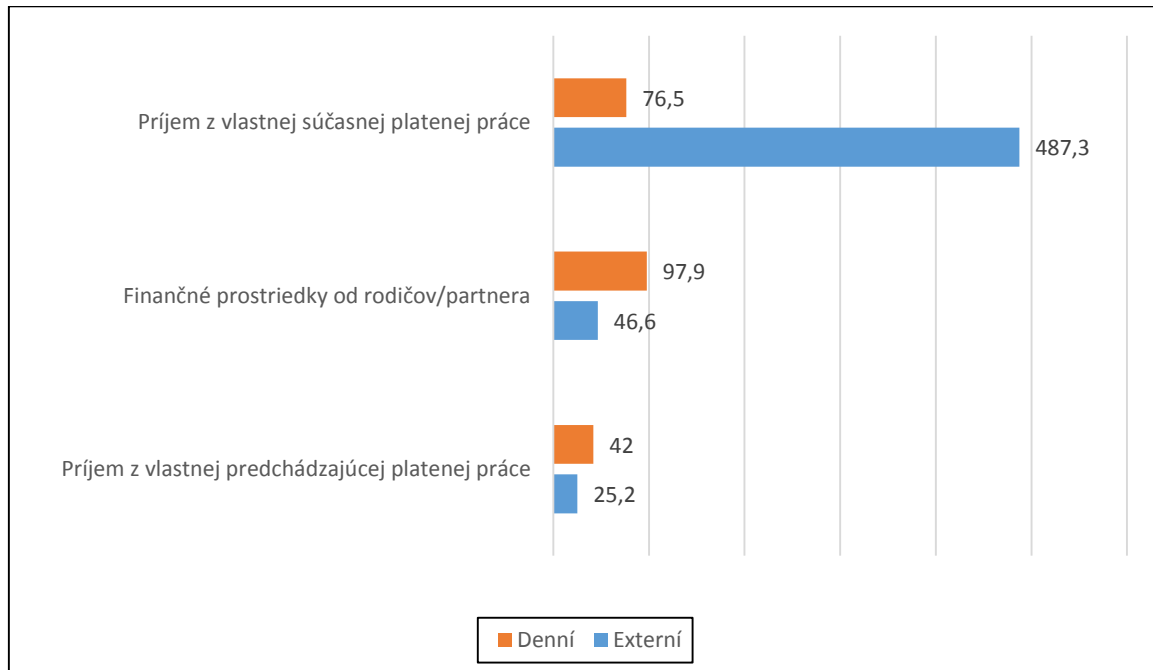
2.5.3 Štruktúra a výška príjmov

Štruktúra príjmov sa v dotazníku šiesteho cyklu výskumu EUROSTUDENT merala deviatimi kardinálnymi premennými, pri ktorých respondenti postupne uvádzali, aký je ich priemerný mesačný príjem, ktorý majú k dispozícii v hotovosti pre svoje osobné použitie (1) od rodičov a/alebo partnera; (2) z nenávratných finančných prostriedkov zo štátnych zdrojov (napr. zo študentského grantu a z motivačného, mimoriadneho alebo sociálneho štipendia); (3) z návratných finančných prostriedkov zo štátnych zdrojov (napr. zo študentskej pôžičky a z úveru z banky alebo od zamestnávateľa); (4) z finančných prostriedkov zo zahraničných zdrojov (napr. z EÚ); (5) z príjmov z vlastnej súčasnej platenej práce vykonávanej popri štúdiu; (6) z príjmov z vlastnej predchádzajúcej platenej práce (napr. počas prázdnin); (7) z iných finančných prostriedkov z verejných zdrojov (napr. z detských prídavkov alebo dôchodku); (8) z iných nenávratných finančných prostriedkov zo súkromných zdrojov (napr. z nehnuteľnosti alebo darov) a napokon (9) z iných návratných finančných prostriedkov zo súkromných zdrojov (napr. zo súkromnej pôžičky).

Vzhľadom na skutočnosť vyplývajúcu z predchádzajúcich záverečných správ – a to že hlavnými zložkami príjmov tak denných, ako i externých študentov sú príjmy z vlastnej súčasnej platenej práce, finančné prostriedky od rodičov/partnera a príjmy z vlastnej predchádzajúcej platenej práce – je v grafe č. 21 zobrazená priemerná výška príjmov oboch kategórií vysokoškolákov práve za tieto tri hlavné komponenty celkovej štruktúry ich disponibilných finančných prostriedkov. Ako vidno, príjem z vlastnej súčasnej platenej práce je mnohonásobne vyšší u externých študentov ($F(1, 1308)=796,210, p<0,001$), kým denní študenti majú mesačne k dispozícii o niečo viac finančných prostriedkov od rodičov/partnera ($F(1, 1308)=63,139, p<0,001$) a rovnako tak z predchádzajúcej platenej práce ($F(1, 1308)=4,989, p=0,026$). Komparáciou ukazovateľov merajúcich ďalšie zložky priemerných hodnôt príjmov podľa formy štúdia sme následne zistili, že denní študentmi majú k dispozícii viac peňazí z nenávratných štátnych zdrojov (21 EUR k 5,9 EUR) ($F(1, 1308)=26,159, p<0,001$), zatiaľ čo externí študenti zase z návratných štátnych zdrojov (12,7 EUR k 1,6 EUR) ($F(1, 1308)=19,976, p<0,001$). Pri ostatných zložkách príjmu sme medzi študentmi študujúcimi v dennej a externej forme štúdia signifikantné rozdiely nezaznamenali.

Graf č. 21 Štruktúra hlavných zložiek príjmov študentov podľa formy štúdia (priemerné hodnoty v EUR za mesiac)

Súčtom všetkých uvedených zložiek príjmu, ktorý majú respondenti mesačne k dispozícii v hotovosti pre svoje osobné použitie, sme napokon ešte vypočítali ich celkový priemerný čistý mesačný príjem. Ten činí sumu 601,2 EUR u študentov študujúcich v externej forme štúdia a 255,1 EUR u študentov študujúcich v dennej forme štúdia. Rozdiely sú štatisticky významné ($F(1, 1308)=437,382, p<0,001$).

2.5.4 Štruktúra a výška výdavkov

Na zmeranie štruktúry a výšky výdavkov boli v dotazníku výskumu EUROSTUDENT VI. sformulované dve otázky – v prvej z nich mali respondenti uviesť, aké sú ich priemerné mesačné náklady na živobytie a v druhej na štúdium. Priemerné mesačné výdavky na živobytie pritom zahŕňali finančné prostriedky potrebné na zaplatenie ubytovania, stravy, cestovného, komunikácie, zdravotných služieb a liekov, starostlivosti o deti, platenia dlhov, voľnočasových aktivít a rozličných platieb. V prípade výdavkov na štúdium to potom boli školné, príspevky študentským organizáciám, študijné materiály a rôzne iné poplatky. Pri obidvoch otázkach boli oslovení respondenti súčasne požiadaní, aby uviedli, akú sumu peňazí si u každej sledovanej položky hradia sami a koľko peňazí im na ňu prispieva niekto iný. Rozdiely v štruktúre a výške priemerných mesačných výdavkov denných a externých študentov prezentuje tabuľka č. 1.

Najskôr sa zameriame na výdavky na živobytie, pričom sa sústreďíme na ich hradenie samotnými študentmi. Zistili sme, že externí študenti vynakladajú v porovnaní s dennými študentmi vyšší obnos peňazí tak na ubytovanie ($F(1, 1338)=367,765, p<0,001$), ako i na stravu ($F(1, 1338)=241,661, p<0,001$), cestovné ($F(1, 1338)=231,386, p<0,001$), komunikáciu ($F(1, 1338)=312,228, p<0,001$), zdravotnícke služby a lieky ($F(1, 1338)=93,753, p<0,001$), starostlivosť o deti ($F(1, 1338)=175,591, p<0,001$), platenie dlhov ($F(1, 1338)=102,121, p<0,001$), voľnočasové aktivity ($F(1, 1338)=16,035, p<0,001$), ako i rozličné iné platby ($F(1, 1338)=124,999, p<0,001$). V prípade výdavkov na živobytie hradených študentom niekým iným sa ukázalo, že denným študentom prispievajú iné osoby vyššou sumou peňazí na ubytovanie ($F(1, 1338)=17,348, p<0,001$), stravu ($F(1, 1338)=8,505, p=0,004$), komunikáciu ($F(1, 1338)=32,952, p<0,001$), zdravotnícke služby a lieky ($F(1, 1338)=9,832, p=0,002$), voľnočasové aktivity ($F(1, 1338)=7,465, p=0,006$) a rozličné platby ($F(1, 1338)=4,903, p=0,027$), zatiaľ čo externým študentom prispievajú viac len na starostlivosť o deti ($F(1, 1338)=38,721, p<0,001$). Spočítaním obnosu peňazí hradených študentmi osobne a hradených niekým iným sme vypočítali, koľko spolu vynakladajú študenti na jednotlivé položky výdavkov na živobytie. Potvrdilo sa, že externí študenti musia v porovnaní s dennými študentmi mesačne vynaložiť viac peňazí na ubytovanie ($F(1, 1338)=94,754, p<0,001$), stravu ($F(1, 1338)=104,318, p<0,001$), cestovné ($F(1, 1338)=155,406, p<0,001$), komunikáciu ($F(1, 1338)=63,935, p<0,001$), zdravotnícke služby a lieky ($F(1, 1338)=11,636, p=0,001$), starostlivosť o deti ($F(1, 1338)=170,616, p<0,001$), platenie dlhov ($F(1, 1338)=91,400, p<0,001$), voľnočasové aktivity ($F(1, 1338)=7,193, p=0,007$), ako aj rozličné iné platby ($F(1, 1338)=52,314, p<0,001$).

Tabuľka č. 1 Štruktúra výdavkov študentov podľa formy štúdia (priemerné hodnoty v EUR za mesiac)

Položka	Hradené študentmi		Hradené niekým iným		Spolu	
	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>D</i>	<i>E</i>
Výdavky na živobytie						
Ubytovanie	25,8	117,4	69,5	44,0	95,2	161,5
Strava	46,5	114,4	47,5	34,4	94,0	148,8
Cestovné	17,1	49,4	9,9	7,1	27,0	56,5
Komunikácia	7,3	23,0	10,7	4,6	18,0	27,6
Zdravotnícke služby a lieky	2,9	8,4	4,0	1,6	6,8	10,0
Starostlivosť o deti	0,6	26,2	0,7	7,8	1,3	34,0
Platenie dlhov	1,0	24,3	0,9	1,3	1,8	25,6
Voľnočasové aktivity	26,5	38,1	6,6	3,3	33,1	41,4
Iné platby	30,5	65,1	16,1	10,7	46,6	75,8
<i>Spolu (výdavky na živobytie)</i>	<i>158,0</i>	<i>464,3</i>	<i>165,8</i>	<i>114,9</i>	<i>323,8</i>	<i>581,2</i>
Výdavky na štúdium						
Školné	4,7	83,4	9,2	16,2	13,9	99,6
Príspevky študentským organizáciám	0,2	0,0	0,1	0,0	0,3	0,0
Študijné materiály	5,0	9,2	3,6	1,0	8,6	10,0
Iné poplatky	1,1	2,5	9,2	0,0	2,0	2,5
<i>Spolu (výdavky na štúdium)</i>	<i>10,9</i>	<i>95,1</i>	<i>13,9</i>	<i>17,2</i>	<i>24,8</i>	<i>112,3</i>
<i>Celkové priemerné mesačné výdavky</i>	<i>169,0</i>	<i>561,4</i>	<i>180,0</i>	<i>132,1</i>	<i>348,6</i>	<i>693,5</i>

Pokiaľ ide o hradenie nákladov na štúdium samotnými študentmi, tak externí študenti vynakladajú v porovnaní s dennými študentmi vyšší obnos peňazí na školné ($F(1, 1338)=1026,157, p<0,001$), študijné materiály ($F(1, 1338)=44,333, p<0,001$) a rôzne iné

poplatky ($F(1, 1338)=11,158, p=0,001$), kým denní študenti zase na príspevky študentským organizáciám ($F(1, 1338)=6,570, p=0,010$). V prípade výdavkov na štúdium hradených študentom niekým iným sa ukázalo, že denným študentom prispievajú iné osoby vyššou sumou peňazí na príspevky študentským organizáciám ($F(1, 1338)=5,678, p=0,017$), študijné materiály ($F(1, 1338)=31,188, p<0,001$) a rôzne iné poplatky ($F(1, 1338)=9,232, p=0,002$), zatiaľ čo externým študentom na školné ($F(1, 1338)=7,675, p=0,006$). Ďalej sme spočítaním čiastok finančných prostriedkov hradených študentmi osobne a hradených niekým iným vypočítali, aký obnos peňazí spolu vynakladajú študenti na jednotlivé položky výdavkov na štúdium. Preukázalo sa, že externí študenti vynakladajú viac peňazí na školné ($F(1, 1338)=715,809, p<0,001$) a študijné materiály ($F(1, 1338)=4,203, p=0,041$), kým denní študenti na príspevky študentským organizáciám ($F(1, 1338)=11,607, p=0,001$).

Všetky tieto poznatky poukazujú na skutočnosť, že tak živobytie ($F(1, 1338)=644,828, p<0,001$), ako i štúdium ($F(1, 1338)=981,244, p<0,001$) si zo svojich finančných prostriedkov hradia podstatne vyššou sumou peňazí externí ako denní študenti. Denným síce prispievajú na živobytie vyššou sumou peňazí iné osoby ($F(1, 1338)=16,504, p<0,001$), no napriek tomu sú predsa len súhrnné náklady na živobytie ($F(1, 1338)=258,249, p<0,001$) aj na štúdium ($F(1, 1338)=652,561, p<0,001$) oveľa vyššie u študentov študujúcich v externej forme štúdia.

Z vykonaných analýz tak vyplývajú tieto hlavné záverečné konštatovania:

1. súhrnné výdavky na živobytie a štúdium hradené z vlastných peňazí sú vyššie u externých ako u denných študentov ($F(1, 1338)=927,668, p<0,001$),
2. súhrnné príspevky na živobytie a štúdium, ktoré študentom hradia iné osoby, sú vyššie u denných ako u externých študentov ($F(1, 1338)=12,882, p<0,001$) a
3. celkové priemerné mesačné výdavky, sú signifikantne vyššie u externých ako u denných študentov ($F(1, 1338)=425,242, p<0,001$).

2.6 Medzinárodná mobilita

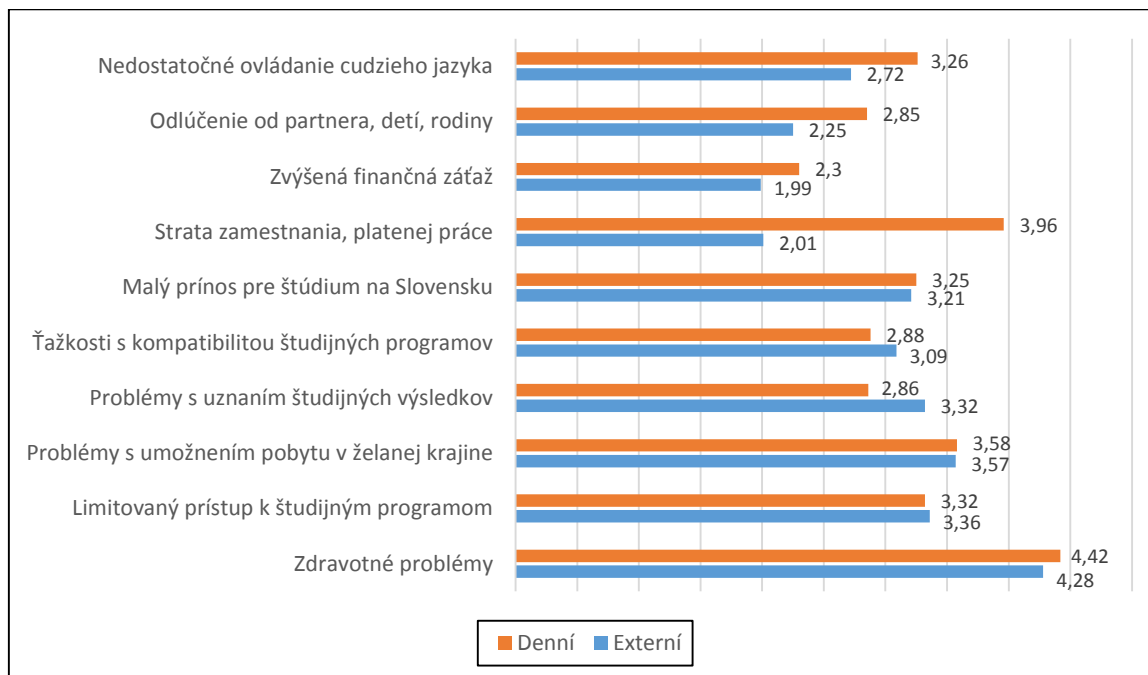
Šiestou sekciou výskumu EUROSTUDENT VI. je medzinárodná mobilita, v rámci ktorej sa zameriame iba výlučne na identifikovanie miery dôležitosti rozličných prekážok pre absolvovanie zahraničného študijného pobytu študentmi.³ Respondentom bola v tejto súvislosti predložená séria 12 dôvodov, ktoré predstavovali rôzne prekážky pre absolvovanie takéhoto študijného pobytu a tie študenti posudzovali na 5-stupňovej Likertovej škále, pričom bod 1 vyjadroval veľkú prekážku a bod 5 žiadnu prekážku. Ktoré prekážky oslovení respondenti posudzovali? Boli to: nedostatočné ovládanie cudzieho jazyka; nedostatok informácií zo strany mojej vysokej školy, odlúčenie od partnera, detí, rodiny; zvýšená finančná záťaž; strata zamestnania, platenej práce; nedostatok motivácie; malý prínos pre štúdium na Slovensku; ťažkosti s kompatibilitou študijných programov; problémy s uznaním študijných výsledkov; problémy s umožnením pobytu v želanej krajine; limitovaný prístup k študijným programom a zdravotné problémy.

Graf č. 22 zobrazuje namerané priemerné hodnoty posudzovaných predmetných škál. Ako vidno, zatiaľ čo denní študenti považujú za väčšie prekážky pre absolvovanie zahraničného študijného pobytu predovšetkým ťažkosti s kompatibilitou študijných programov (Cramer $V=0,106$, $p=0,003$), problémy s uznaním študijných výsledkov (Cramer $V=0,145$, $p<0,001$) a limitovaný prístup k študijným programom (Cramer $V=0,102$, $p=0,006$), tak externí študenti zase nedostatočné ovládanie cudzieho jazyka (Cramer $V=0,182$, $p<0,001$), odlúčenie od partnera, detí, rodiny (Cramer $V=0,211$, $p<0,001$), zvýšenú finančnú záťaž (Cramer $V=0,147$, $p<0,001$), stratu zamestnania, platenej práce (Cramer $V=0,531$, $p<0,001$), malý prínos pre štúdium na Slovensku (Cramer $V=0,095$, $p=0,013$), problémy s umožnením pobytu v želanej krajine (Cramer $V=0,095$, $p=0,013$) a taktiež zdravotné problémy (Cramer $V=0,106$, $p=0,003$). Pri ostatných prekážkach sme vo vyjadreniach respondentov štatisticky významné rozdiely nezaznamenali.

---

³ Pripomeňme, že dôvodom vynechania analýzy ostatných indikátorov snímajúcich medzinárodnú mobilitu je nízky podiel zahraničných študijných pobytov absolvovaných externými študentmi.

Graf č. 22 Hodnotenie rozličných prekážok pre absolvovanie zahraničného študijného pobytu študentmi podľa formy štúdia (priemerné hodnoty)

Následne sme posudzované predmetné prekážky pre absolvovanie zahraničného študijného pobytu zoradili do výsledného poradia, a to na základe váhy, akú v tejto súvislosti zohrávajú osobitne u denných a osobitne u externých študentov. Výsledky uvádzame v tabuľke č. 2. Môžeme vidieť, že denní aj externí študenti zhodne považujú za najväčšiu prekážku pre absolvovanie zahraničného študijného pobytu zvýšenú finančnú záťaž a za najmenšiu prekážku zdravotné problémy (na 6. priečke sa u oboch kategórií študentov pritom umiestnil malý prínos absolvovania zahraničného študijného pobytu pre štúdium na Slovensku). Celkovo možno konštatovať, že denní a externí študenti pripisujú niektorým predmetným prekážkam podobnú a iným zase rozličnú váhu. Tak napríklad odlúčenie od partnera, rodiny a detí považujú za veľkú prekážku tak denní, ako i externí študenti, no strata zamestnania/platenej práce zohráva v tomto smere podstatne väčšiu rolu u externých ako u denných študentov. Títo zase usudzujú, že absolvovanie zahraničného študijného pobytu by viedlo k neželaným problémom s uznaním študijných výsledkov, kým externí študenti túto skutočnosť za taký zásadný problém vôbec nepovažujú.

Tabuľka č. 2 Poradie rozličných prekážok pre absolvovanie zahraničného študijného pobytu študentmi podľa formy štúdia

Prekážka	Denní	Externí
Nedostatočné ovládanie cudzieho jazyka	8	4
Nedostatok informácií zo strany vysokej školy	5	8
Odlúčenie od partnera, detí, rodiny	2	3
Zvýšená finančná záťaž	1	1
Strata zamestnania, platenej práce	11	2
Nedostatok motivácie	7	9
Malý prínos pre štúdium na Slovensku	6	6
Ťažkosti s kompatibilitou študijných programov	4	5
Problémy s uznaním študijných výsledkov	3	7
Problémy s umožnením pobytu v želanej krajine	10	11
Limitovaný prístup k študijným programom	9	10
Zdravotné problémy	12	12

2.7 Pripravenosť na trh práce a plány do budúcnosti

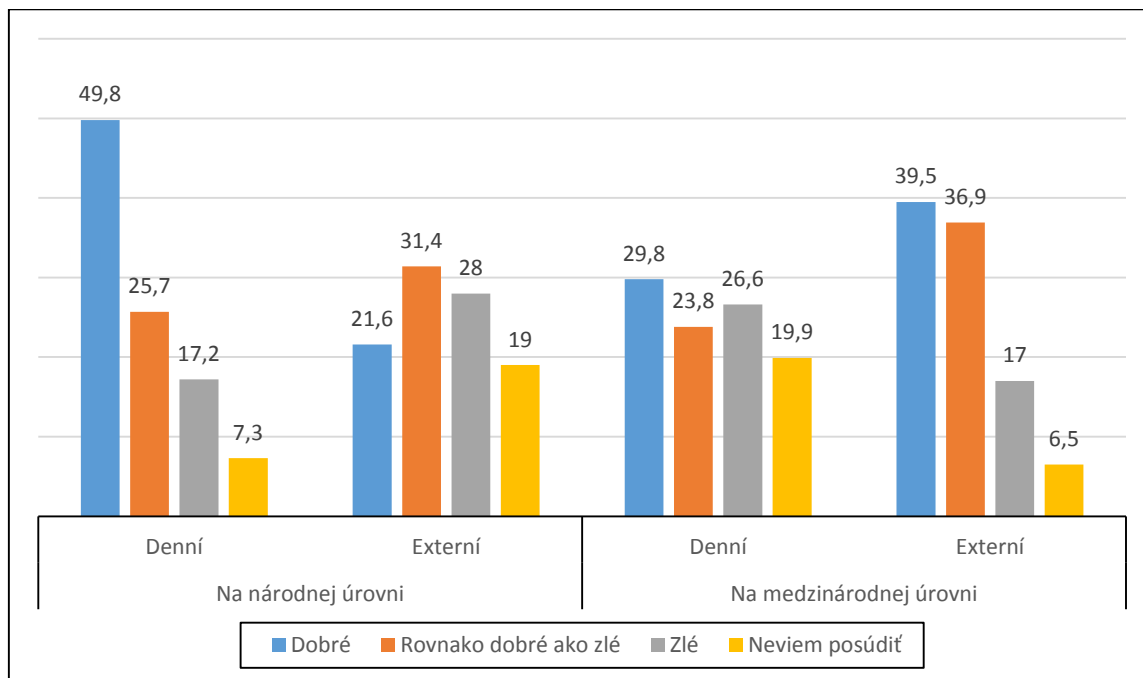
Siedmou a zároveň poslednou časťou výskumu EUROSTUDENT VI. je pripravenosť študentov na trh práce a ich plány do budúcnosti. Respondenti boli v tejto súvislosti požiadaní, aby postupne odpovedali na otázky, (1) ako hodnotia svoje šance uplatniť sa na národnom a medzinárodnom trhu práce vzhľadom na kompetencie nadobudnuté v rámci svojho štúdia na vysokej škole, (2) koľko jazykov veľmi dobre ovládajú slovom a písmom, (3) či plánujú po skončení aktuálneho študijného programu pokračovať vo vysokoškolskom štúdiu a (4) ak áno, tak či na Slovensku alebo v zahraničí.

V grafe č. 23 sú uvedené rozdiely v hodnotení šancí študentmi pre uplatnenie sa na národnom a medzinárodnom trhu práce podľa formy štúdia. Varianty odpovedí sme z dôvodu lepšej prehľadnosti výsledkov opäť rekódovali z pôvodnej 6-stupňovej škály na 4-stupňovú tak, že odpovede „veľmi dobré“ a „skôr dobré“ sme zlúčili do kategórie „dobré“ a odpovede „skôr zlé“ a „veľmi zlé“ do kategórie „zlé“; stredný stupeň škály („rovnako dobré ako zlé“) a variant „neviem“ sme pritom na hodnotiacej stupnici ponechali nezmenené. Výsledky ukazujú, že denní študenti považujú v porovnaní s externistami svoje šance pre uplatnenie sa na trhu práce za lepšie, a to tak na národnej (Cramer $V=0,123$, $p=0,001$), ako i medzinárodnej (Cramer $V=0,106$, $p=0,006$) úrovni. Ako vidno, existuje predovšetkým výrazný rozdiel v podiele respondentov hodnotiacich svoje šance ako dobré na národnej úrovni – kým denných študentov takto hodnotí svoje možnosti takmer $1/2$, tak externých len o niečo viac ako $1/5$. Za pozornosť nepochybne stojí taktiež relatívne vysoká časť externých študentov, ktorí hodnotia svoje šance na medzinárodnom trhu práce ako dobré a rovnako dobré ako zlé. Po odstránení variantu neviem u denných študentov (ktorý si ich zvolila necelá $1/5$) a následnom prepočítaní skóre však predsa len zisťujeme, že externí študenti považujú svoje šance pre uplatnenie sa na medzinárodnom trhu práce za o niečo horšie ako denní študenti.

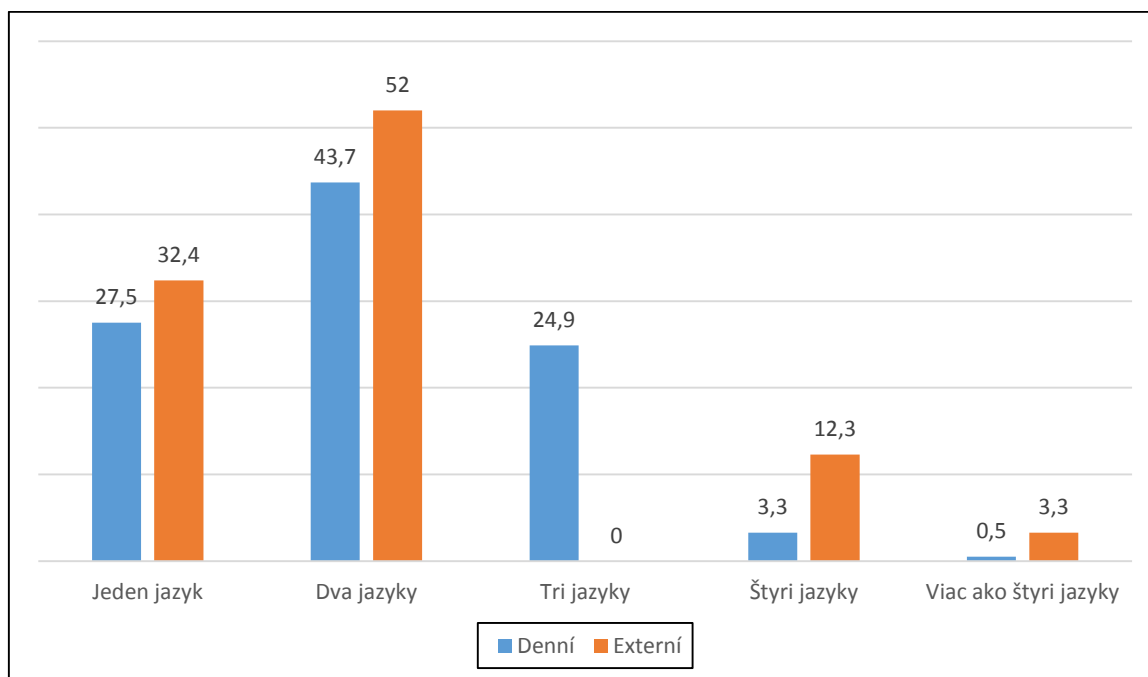
Taktiež údaje o počte jazykov, ktoré oslovení respondenti veľmi dobre ovládajú slovom a písmom, ukazujú, že denní študenti ich vedľa viac ako externí (Cramer $V=0,134$, $p<0,001$). Výsledky sú zobrazené v grafe č. 24 a vyplýva z nich, že jeden jazyk dobre ovláda o niečo viac ako $1/4$ denných študentov a takmer $1/3$ externých študentov, dva jazyky o niečo viac ako $2/5$ denných študentov a o niečo viac ako $1/2$ externých študentov; zásadný rozdiel medzi oboma kategóriami respondentov je však pri troch jazykoch – tie ovláda až zhruba $1/4$ denných študentov a nikto spomedzi externých študentov.

Graf č. 23 Hodnotenie šanci študentmi pre uplatnenie sa na národnom a medzinárodnom trhu práce vzhľadom na kompetencie nadobudnuté v rámci štúdia podľa formy štúdia (v %)

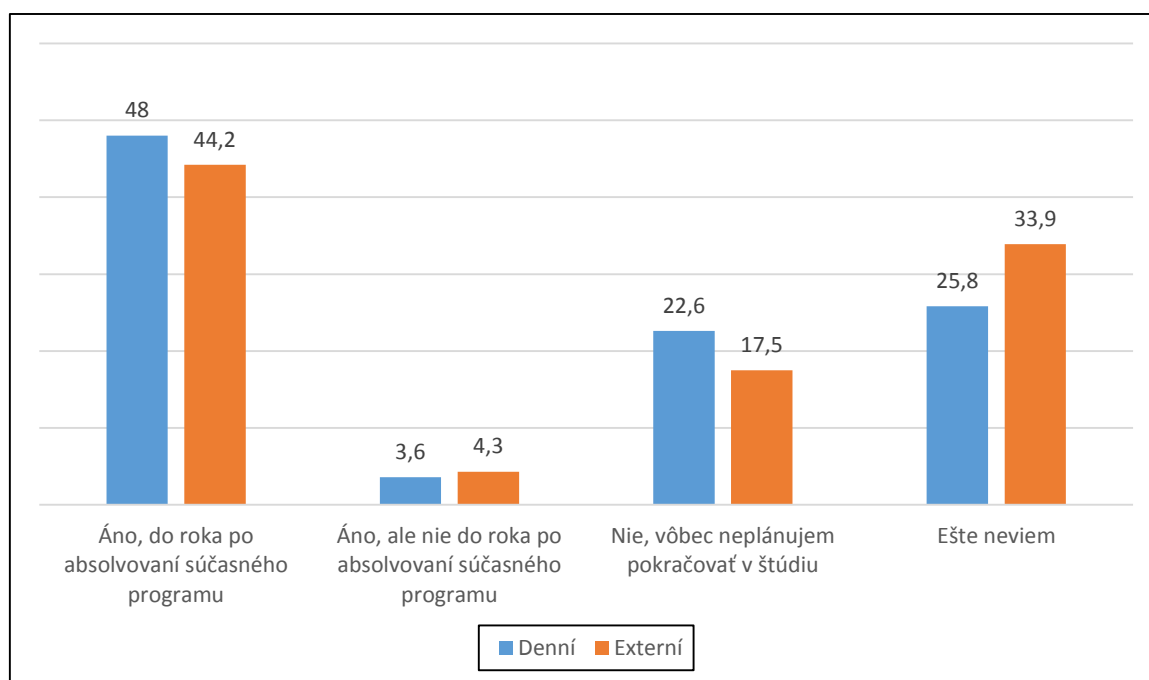

Graf č. 24 Počet jazykov, ktoré študenti veľmi dobre ovládajú slovom a písmom podľa formy štúdia (v %)

Rozdiely v plánoch respondentov pre pokračovanie vo vysokoškolskom štúdiu po ukončení aktuálneho študijného programu medzi dennými a externými študentmi sú síce významné, no nevýrazné (Cramer $V=0,084$, $p=0,016$). Tak do roka po absolvovaní súčasného študijného programu plánuje v štúdiu na vysokej škole pokračovať o niečo viac denných (takmer 1/2) ako externých (o niečo viac ako 2/5) študentov, spomedzi ktorých chce zase o niečo viac v štúdiu pokračovať neskôr. Zaujímavé zistenie sa nám ukazuje pri pohľade na rozdiel v podiele respondentov, ktorí v štúdiu na vysokej škole pokračovať neplánujú, keď o niečo viac takýchto respondentov nachádzame v kategórii denných ako externých študentov. Napokon nerozhodné stanovisko k tejto otázke deklarovalo – naopak – o niečo viac externistov (približne 1/3) ako študentov študujúcich v dennej forme štúdia (o niečo viac ako 1/4). Výsledky prezentujeme v grafe č. 25.

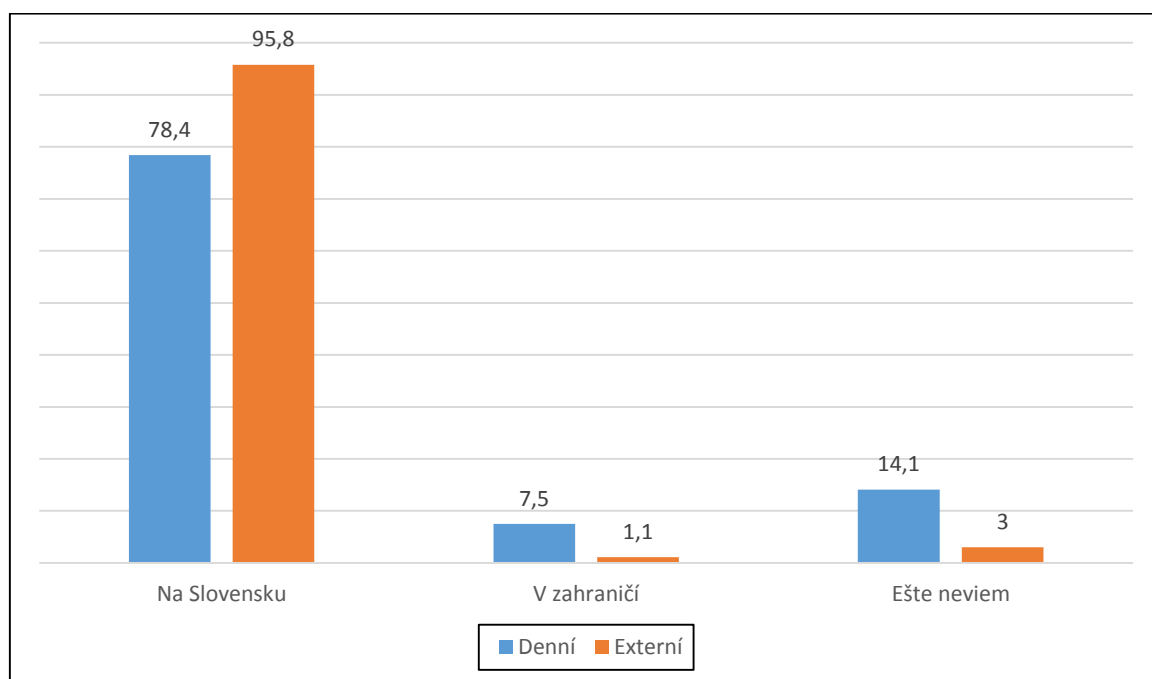
Graf č. 25 Plány študentov pre pokračovanie vo vysokoškolskom štúdiu po ukončení aktuálneho študijného programu podľa formy štúdia (v %)

Štatisticky významné rozdiely vykazujú i druhostupňové triedenia vo vzťahu k premennej zisťujúcej, v ktorej krajine majú v úmysle ďalej študenti (ktorí v predchádzajúcej otázke uviedli kladnú odpoveď) vo svojom vysokoškolskom štúdiu pokračovať (Cramer $V=0,184$, $p<0,001$). Dá sa povedať, že obidvomi kategóriami respondentov je v tomto smere celkom jednoznačne najpreferovanejšou krajinou Slovensko, pričom rozhodne stojí za

pozornosť, že na slovenských univerzitách plánuje vo svojom štúdiu pokračovať až 95,8% externistov. Preferenciu vysokoškolského štúdia v zahraničí a nerozhodné stanovisko k tejto otázke zase deklarovalo o niečo viac študentov študujúcich v dennej forme štúdia. Výsledky uvádzame v grafe č. 26.

Graf č. 26 Preferovaná krajina študentov pre pokračovanie vo vysokoškolskom štúdiu po ukončení aktuálneho študijného programu podľa formy štúdia (v %)

3. Záver

V tejto kapitole je uvedený súhrn hlavných zistení, ku ktorým sme v predmetných tematických okruhoch výskumu EUROSTUDENT VI. komparáciou sociálno-ekonomických podmienok života denných a externých študentov vysokých škôl na Slovensku dospeli.

Zamestnanie

Zhrnutie poznatkov o komparácii sociálno-ekonomických podmienok života denných a externých študentov vysokých škôl na Slovensku je vhodné začať rozdielmi v ich sebaidentifikácii so štúdiom alebo zamestnaním. Tieto rozdiely sú vskutku markantné a poukazujú na skutočnosť, že až 9 z 10 denných študentov sa definujú ako študenti a 4 z 5 externých študentov ako pracujúci. Inými slovami, denní študenti v prvom rade študujú a popritom (niektorí z nich) pracujú, zatiaľ čo externí študenti v prvom rade pracujú a popritom študujú. Tento záver presvedčivo potvrdzujú údaje o zamestnaní respondentov. Tak počas celého semestra pracujú až o niečo viac ako 4/5 externých študentov, no len 1/4 denných študentov. Týchto zase charakterizuje príležitostná práca (brigády), ktorú vykonáva 1/4 z nich. Zvyšná 1/2 denných študentov počas semestra nepracuje vôbec. Rozdiely v statuse zamestnanosti medzi dennými a externými študentmi sa premietli aj do množstva času stráveného v zamestnaní. Kým externí študenti pracujú počas semestra v bežnom týždni priemerne až 41,5 hodiny, tak denní študenti iba 18,5 hodiny. Napriek tomu, o niečo viac externých ako denných študentov deklarovalo, že má finančné problémy. Externých študentov v porovnaní dennými študentmi silnejšie motivuje pracovať tak získanie finančných prostriedkov na živobytie, ako i získanie skúseností na trhu práce, poplatky spojené so štúdiom a finančná podpora iných osôb – napr. detí, partnera alebo rodičov. Viac externých ako denných študentov taktiež vykonáva prácu, ktorá užšie súvisí s nimi študovaným študijným programom a väčšina z nich trávi v súčasnom zamestnaní optimálne množstvo času. Naopak, denní študenti by si želali mať viac času na vykonávanie platenej práce.

Spôsoby bývania

Pre denných a externých študentov sú príznačné odlišné spôsoby bývania počas semestra. Tak až 1/2 denných študentov býva s rodičmi a 2/5 v študentských internátoch. Spomedzi externých študentov zase býva 1/2 respondentov s partnerom/partnerkou a/alebo

dieťaťom/deťmi a 2/5 s rodičmi. Pri hodnotení spokojnosti s rozličnými aspektmi bývania sa preukázalo, že denní študenti sú – v porovnaní s externými študentmi – spokojnejší s cenou za ubytovanie, polohou a časom potrebným na dopravenie sa na vysokú školu. Na druhej strane, externisti vyjadrili väčšiu spokojnosť s celkovým stavom vysokoškolských inštitúcií.

Štruktúra a výška príjmov

Spoločným znakom denných a externých študentov je štruktúra ich príjmov, ktorá pozostáva predovšetkým z príjmov z vlastnej súčasnej platenej práce, finančných prostriedkov od rodičov/partnera a príjmov z vlastnej predchádzajúcej platenej práce. Pomerne výrazné rozdiely sú však v ich výške. Tak zatiaľ čo príjem z vlastnej súčasnej platenej práce externistov predstavuje sumu 487,3 EUR, u denných študentov je to len 76,5 EUR. Na druhej strane, denní študenti dostávajú v porovnaní s externistami vyšší obnos finančných prostriedkov od rodičov (97,9 EUR k 46,6 EUR) a taktiež majú vyššie príjmy z predchádzajúcej platenej práce (42 EUR k 25,2 EUR). Celkový priemerný čistý mesačný príjem, ktorý majú respondenti k dispozícii v hotovosti pre svoje osobné použitie, predstavuje čiastku 601,2 EUR u študentov študujúcich v externej forme štúdia a 255,1 EUR u študentov študujúcich v dennej forme štúdia.

Štruktúra a výška výdavkov

Poznatky získané analýzou štruktúry a výšky výdavkov poukazujú na skutočnosť, že tak živobytie, ako i štúdium si zo svojich vlastných finančných prostriedkov hradia podstatne vyššou sumou peňazí externí ako denní študenti. Týmto však – predovšetkým na živobytie – výrazne prispievajú iné osoby. Celkové priemerné mesačné študentov študujúcich v externej forme štúdia 693,5 EUR a výdavky študentov študujúcich v dennej forme štúdia predstavujú sumu 348,6 EUR.

Sociálny status rodičov študentov

Študenti študujúci v dennej forme štúdia majú o niečo vzdelanejších rodičov a pochádzajú z vyšších sociálnych vrstiev ako študenti študujúci v externej forme štúdia.

Situácia študentov pred nástupom na vysokú školu

Prechod denných študentov zo strednej školy do systému vysokoškolského vzdelávania je podstatne kontinuálnejší ako v prípade externistov. Títo však majú z predmetného obdobia oveľa bohatšie pracovné skúsenosti, pretože pred nástupom na vysokú školu o niečo viac ako polovica z nich pracovala bez prerušenia najmenej jeden rok a najmenej 20 hodín týždenne (spomedzi denných študentov takto pracovala len o niečo viac ako 1/10). Prerušené štúdium po dobu najmenej dvoch po sebe nasledujúcich semestrov malo iba o niečo viac externých ako denných študentov.

Študijné podmienky

Externisti sú v porovnaní s dennými študentmi spokojnejší so všetkými aspektmi študijných podmienok – s kvalitou výučby, organizáciou štúdia a rozvrhom hodín, ako i technickým vybavením školy (knižnicou, počítačmi, internetom, učebňami, laboratóriami a laboratórnymi pomôckami).

Vzťah k vzdelávaniu

Súhrnná analýza premenných merajúcich vzťah respondentov k štúdiu preukázala, že študenti študujúci v externej forme štúdia majú k vzdelávaniu o niečo pozitívnejší vzťah ako študenti študujúci v dennej forme štúdia. Ďalej sa zistilo, že denní študenti sa vzdelávajú priemerne 35 hodín týždenne (predovšetkým od pondelka do štvrtku), čo predstavuje približne 5 hodín denne a externisti tak robia priemerne 24,1 hodiny týždenne (najmä v piatok a v sobotu), čo je približne 3,4 hodiny denne. Pomerne výrazný rozdiel medzi obidvomi kategóriami respondentov spočíva aj v ich názoroch na množstvo času, ktorý by chceli tráviť na vyučovaní v škole a osobným štúdiom – tu platí, že viac času na vyučovaní by radšej trávili externí študenti, kým denní študenti by si želali viac času na osobné štúdium.

Medzinárodná mobilita

V hodnotení prekážok pre absolvovanie zahraničného študijného pobytu existujú medzi dennými a externými študentmi určité podobnosti, ako i rozdiely. Tak napríklad obidve kategórie respondentov sa zhodujú v tom, že najväčšou prekážkou pre absolvovanie takéhoto programu je zvýšená finančná záťaž a súčasne najmenšou prekážkou sú ich zdravotné

problémy. Denní študenti však v tomto smere za väčšie prekážky považujú limitovaný prístup k študijným programom, ťažkosti s kompatibilitou študijných programov a problémy s uznaním študijných výsledkov. Externí študenti za takého prekážky skôr pokladajú stratu zamestnania, odlúčenie od partnera, detí a rodiny, nedostatočné ovládanie cudzieho jazyka, problémy s umožnením pobytu v želanej krajine a v neposlednom rade malý prínos pre štúdium na Slovensku.

Pripravenosť na trh práce a plány do budúcnosti

Denní študenti v porovnaní s externistami ovládajú (slovom a písmom) viac jazykov, čo je zrejme jeden z hlavných dôvodov, prečo sa považujú za lepšie pripravených uplatniť sa na národnom aj medzinárodnom trhu práce. Pokračovať v štúdiu na vysokej škole do roka po absolvovaní súčasného študijného programu plánuje 1/2 denných a 2/5 externých študentov. Nerozhodný postoj k tejto otázke deklarovala 1/3 externých a 1/4 denných študentov. Zaujímavý je taktiež podiel respondentov, ktorí v štúdiu na vysokej škole pokračovať neplánujú – takýchto je takmer 1/4 denných a približne 1/5 externých študentov. Spoločnou črtou denných aj externých študentov, ktorí majú v úmysle ďalej zvyšovať svoje vzdelanie, je jednoznačná preferencia vysokoškolského štúdia na univerzitách na Slovensku.

Názov výstupu: **Komparácia sociálno-ekonomických podmienok života denných a externých študentov vysokých škôl na Slovensku**

Záverečná správa z výskumu EUROSTUDENT VI.

Zodpovedný riešiteľ: Mgr. Roman Kollár, PhD.

Riešiteľský tím: Mgr. František Blanár

Mgr. Martin Vančo (do februára 2017)

RNDr. Margita Kováčová (do júna 2016)

Počet strán: 40

Materiál neprešiel jazykovou úpravou